

ŽUPANIJA ZAPADNOHERCEGOVAČKA

Naš cilj je kontinuirana briga o svakom investitoru. Obratite nam se s punim povjerenjem kako bismo Vaš investicijski projekt zajedno učinili još uspješnijim

INVESTICIJSKA BROŠURA

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

UVODNA RIJEČ PREDSJEDNIKA VLADE

Poštovani investitori,

Zadovoljstvo mi je predstaviti Vam investicijsku brošuru o prednostima investiranja u Županiju Zapadnohercegovačku.

Vlada Županije Zapadnohercegovačke prepoznala je važnost stvaranja povoljnog poslovnog okruženja kao jednog od osnovnih preuvjeta za privlačenje investitora. Investitorima u našu Županiju nudimo izvrsne uvjete poslovanja, koji su neophodni za pružanje usluga i proizvodnju konkurentnih proizvoda na domaćem i stranim tržištima.

Predanost tom cilju već su prepoznali brojni domaći i strani investitori, koji niz godina uspješno posluju na području Županije Zapadnohercegovačke.

Glavne prednosti investiranja u Županiju Zapadnohercegovačku su:

- Izuzetno povoljan geoprometni položaj - blizina EU
- Blizina važnih međunarodnih prometnih pravaca
- Blizina morske luke Ploče (60.000 TEU)
- Brz pristup tržištima uz povoljne troškove transporta
- Razvojna agencija ŽZH-HERAG kao one-stop-shop
- Usluga info-pulta za investitore u općinama Ljubuški, Grude, Posušje i Gradu Široki Brijeg
- Dostupnost visokokvalitetnih inženjera i ICT stručnjaka
- Dostupni brojni programi prekvalifikacije i dokvalifikacije
- Konkurentni troškovi rada
- Atraktivne investicijske lokacije
- Mogućnost umrežavanja s prisutnim investitorima
- Bogatstvo prirodnih resursa
- Kontinuirani rast gospodarstva
- Inovativnost i snažan poduzetnički duh
- Kvaliteta života

Naš cilj je kontinuirana briga o svakom investitoru. Pozivam Vas stoga da nam se obratite s punim povjerenjem, kako bismo Vaš investicijski projekt zajedno učinili još uspješnijim.

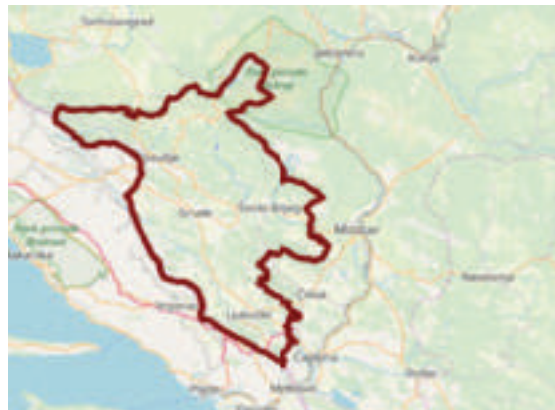
Dobro došli u Županiju Zapadnohercegovačku!

Predsjednik Vlade
Zdenko Čosić

GDJE SE NALAZIMO?

GEOPROMETNI POLOŽAJ

Županija Zapadnohercegovačka nalazi se u jugozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine (BiH), u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH), u blizini granice Bosne i Hercegovine sa Republikom Hrvatskom (Europskom unijom). Široki Brijeg je administrativno, gospodarsko, kulturno, obrazovno i vjersko središte Zapadnohercegovačke županije, i nalazi se na iznimno važnim prometnicama Mostar-Split i Mostar-Livno-Banja Luka-Zagreb. S regionalnim središtem Mostarom i magistralnom cestom M17 Mostar-Sarajevo, povezan je magistralnom cestom M6 Posušje-Široki Brijeg-Mostar. Pristup globalnim tržištima iz središta Županije Zapadnohercegovačke omogućen je kvalitetnom transportnom infrastrukturom.

MEĐUNARODNI CESTOVNI PROMET

Blizina Autoputa A1 (Vrgorac 47km; Zagvozd 55km) kroz Hrvatsku, dijela Paneuropskog koridora Vb (povezuje sjever i jug Europe sa hrvatskim lukama) i budućeg Paneuropskog koridora Vc (povezuje Centralnu Europu s Jadranskim morem) i Jadransko-jonske autoceste u budućnosti (Trst-RH-BiH-Crna Gora-Albanija-Grčka), omogućava brz pristup investitora regionalnom, europskom i drugim tržištima.

MEĐUNARODNI ZRAČNI PROMET

Središte Županije Zapadnohercegovačke povezano je s regionalnim, europskim i svjetskim tržištima zračnim prometom preko međunarodnih aerodroma u Mostaru (28km), Splitu (136km), Sarajevu (145km), Dubrovniku (168km) i Zagrebu (504km).

MEĐUNARODNI ŽELJEZNIČKI PROMET

Preko željezničke postaje u Mostaru (23km) i Čapljini (44km) investitori imaju mogućnost željezničkog cargo prometa i pristupa iz središta Županije Zapadnohercegovačke, Grada Širokog Brijega na regionalno, europsko i ostala tržišta Prugom 11 (Sarajevo-Čapljina-luka Ploče (RH)) koja je, preko kolosijeka u Sarajevu (149km), uvezana sa svim dijelovima BiH, zemljama u okruženju i dalje.

MEĐUNARODNE LUKE

Središte Županije Zapadnohercegovačke povezano je s regionalnim, europskim i svjetskim tržištima morskim i riječnim prometom preko međunarodnih morskih luka u Splitu (124km) i Pločama (71km) te međunarodne riječne luke Brčko (316km).

LUKA PLOČE

Luka Ploče udaljena je od GP Bijača u Zapadnohercegovačkoj županiji svega 26 km (27 min), a od poslovne zone Zvirici još dodatnih 5 km (6 min). Kategorizirana je kao luka univerzalne namjene, ima duboki gaz i služi za prekrcaj gotovo svih vrsta tereta koji se pojavljuju u međunarodnom pomorskom prometu. Od strateške je važnosti za gospodarstvo BiH zbog blizine koridora Vc (Budapest-Sarajevo-Ploče).

Ima veliko gravitacijsko područje. Ukupni godišnji prekrcajni kapacitet luke Ploče procjenjuje se na 4,8 mln t rasutih i generalnih tereta, a kapacitet skladištenja tekućih tereta na 600.000 t. Kapacitet kontejnerskog prometa procjenjuje se na 60.000+ TEU godišnje. PZ Zvirici raspolaže velikom površinom za Logistički centar, ima direktan prilaz autocesti i predstavlja idealnu lokaciju za robe iz država trećeg svijeta namijenjene EU tržištu.

MEĐUNARODNI CESTOVNI GRANIČNI PRIJELAZI

Granični prijelazi s Republikom Hrvatskom 1. i 2. kategorije

GP Gorica (Grude) - Vinjani Donji (RH) / 32 km Granični prijelaz 1. kategorije u cestovnom prometu osoba, svih vrsta robe i prijevoznih sredstava. Preko ovog graničnog prijelaza moguć je i promet voća i povrća, koje sukladno zakonodavstvu ugovornih strana podliježe kontroli usklađenosti s tržišnim standardima i utvrđivanju zdravstvene ispravnosti prilikom prijevoza preko zajedničke državne granice.

GP Bijača (Ljubuški) - Nova Sela (RH) / 44 km Granični prijelaz 1. kategorije za međunarodni cestovni promet - jedan od dva šengenska prijelaza u BiH (promet putnika i roba koje sukladno zakonodavstvu ugovornih strana podliježu inspekcijskim kontrolama prilikom prijevoza preko zajedničke državne granice).

GP Osoje (Posušje) - Vinjani Gornji (RH) / 32 km Granični prijelaz 2. kategorije za međunarodni cestovni, robni i putnički promet.

GP Crveni Grm (Ljubuški) - Mali Prolog (RH) / 40 km Granični prijelaz 3. kategorije za putnički promet: samo za osobe i putničku prtljagu.

GP Orahovlje (Ljubuški) - Orah (RH) / 39 km Granični prijelaz 3. kategorije za putnički promet: samo za osobe i putničku prtljagu.

GP Zvirici (Ljubuški) - Prud (RH) / 47 km Granični prijelaz 3. kategorije za putnički promet: samo za osobe i putničku prtljagu.

Granični prijelazi s Crnom Gorom

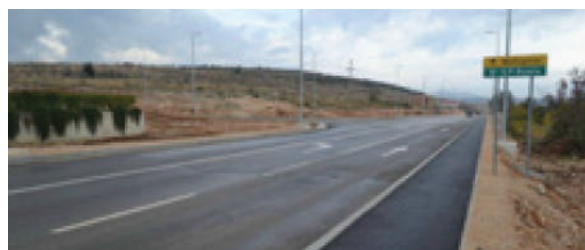
GP Klobuk (BiH) - Ilino Brdo (CG) / 163 km Granični prijelaz 1. kategorije za međunarodni cestovni, robni i putnički promet.

GP Deleuša (BiH) - Vračnovići (CG) / 124 km Granični prijelaz 2. kategorije za međunarodni cestovni i putnički promet.

GP Hum (BiH) - Šćepan Polje (CG) / 187 km Granični prijelaz 1. kategorije za međunarodni cestovni i putnički promet.

GP Zupci (BiH) - Sitnica (CG) / 153 km Granični prijelaz 2. kategorije za međunarodni cestovni i putnički promet.

GP Metaljka (BiH) - Metaljka (CG) / 230 km Granični prijelaz 2. kategorije za međunarodni cestovni i putnički promet.

ŽUPANIJA ZAPADNOHERCEGOVAČKA

OPĆE INFORMACIJE

Površina (km ²)	1.362,6 km ² (2,66 % površine BiH)
Središte	Široki Brijeg
Broj stanovnika	94.898 (rezultati popisa 2013.)
Broj stanovnika	93.696 (zadnja procjena)
Reljef	Sjever – planinski; unutrašnjost – krš; jug – obradive površine
Klima	Mediterransko - kontinentalna
Nadmorska visina	100 m
Vremenska zona	GMT +1
Valuta	BAM (1€ =1.95583 BAM)
BDP po glavi stanovnika	4.000 €
Proračun (€)	42.427.844 €
Stopa nezaposlenosti (%)	38,6 %
Broj zaposlenih	18.366
Broj nezaposlenih	10.901
Prosječna bruto plaća (€)	634 € (VIII 2018.)
Prosječna neto plaća (€)	415 € (VIII 2018.)
Porez na dobit (%)	10%
Porez na dodanu vrijednost (%)	17%
Porez na dohodak (%)	10%

Izvor: JU Razvojna agencija ŽZH-HERAG

GOSPODARSKI PROFIL ŽUPANIJE ZAPADNOHERCEGOVAČKE

Poslovni sektor nositelj je gospodarskog razvoja Županije. Gospodarstvo se temelji na mikro i malim poduzećima i obrtima te na nekoliko srednjih i velikih poduzeća, koji su regionalni lideri u prerađivačkoj industriji, trgovini i građevinarstvu. Ukupan broj aktivnih pravnih osoba je 1207.

POSLOVNI SEKTOR U BROJKAMA

Izvor: Grad Široki Brijeg; općine Ljubuški, Grude, Posušje, obrada konzultanta

Županija / Grad / Općina	ŽZH	Široki Brijeg	Općina Ljubuški	Općina Grude	Općina Posušje
Broj aktivnih pravnih osoba (d.o.o. i d.d.)	1.207	394	297	201	315
Mikro i mala poduzeća (do 50 zaposlenih)	1144	369	280	190	305
Srednja poduzeća (50-250 zaposlenih)	54	20	17	9	8
Velika poduzeća (više od 250 zaposlenih)	9	5	-	2	2
Broj samostalnih obrta	1770	489	636	341	304
<i>Procjena</i>					
Broj dana za osnivanje d.o.o.	7-30	30	5	30	7
Broj dana za zatvaranje pravne osobe	5-60	60	5	30	5-30
Broj dana za izdavanje lokacijske dozvole	5-30	15-30	15	30	5-30
Broj dana za izdavanje građevinske dozvole	5-30	15-30	15	30	5-30
Broj dana za izdavanje uporabne dozvole	5-30	15-30	15	30	5-30

NAJZNAČAJNIJA PODUZEĆA GRAD ŠIROKI BRIJEG

Naziv poduzeća	Sektor	Broj zaposlenih	Djelatnost i tržišni položaj
FEAL d.o.o.	Metalo-prerađivački sektor	393	Lider u proizvodnji aluminijskih profila u BiH. Bavi se i projektiranjem aluminijskih sustava. Izvozi više od 80% proizvodnje. Širi se na EU tržište u segmentu industrijskih profila.
MEPAS d.o.o.	Trgovina	278	Jedan od vodećih distributera robe široke potrošnje na tržištu BiH. Zastupa veliki broj globalnih i regionalnih brendova.
MCI d.o.o.	Trgovina, proizvodnja	344	Distributer renomiranih svjetskih marki. Distribucijska mreža pokriva 7152 prodajnih mjesta. Bavi se i proizvodnjom vrhunskog vina i sira u BiH.
LUKAS TP NAKIĆ d.o.o.	Trgovina	165	Jedan od vodećih uvoznika i distributera u BiH za široki raspon namirnica i proizvoda u domaćinstvu.
TT KABELI d.o.o.	Proizvodnja	168	Lider u proizvodnji energetskih kabela do 1kV u BiH. Izvoznik u više od 50 država. Dobro pozicioniran na Skandinavskom tržištu (TT Cables Bordic). Bavi se i trgovinom i izvođenjem radova.
NEMEKS d.o.o.	Trgovina	371	Vodeći lanac supermarketa na području Hercegovine (27 trgovina). Ima vlastitu proizvodnju kolača i pekarskih proizvoda „Nam-Pek“.
HERING d.d.	Građevinarstvo	344	Bavi se građevinskim djelatnostima i pružanjem tehničkih usluga. Realizacija brojnih projekata u BiH, regiji i istočnoj Europi.
BERNINA d.o.o.	Prerada i trgovina	42	Osnovna djelatnost je trgovina na veliko i uvoz i izvoz svježeg voća i povrća. Širi djelatnost na preradu, pakiranje i distribuciju suhog voća i povrća, orašastih plodova, sjemenki i žitarica (lideri u regiji). Izvoznik na EU tržište
KRAŠ TRGOVINA d.o.o.	Trgovina	59	Komercijalno ovisno društvo sa sjedištem u Širokom Brijegu i sa predstavništvima u Sarajevu i Banja Luci. Kontinuirano povećava plasman konditorskih proizvoda proizvođača Kraš na tržištu BiH.
SJEMENARNA d.o.o.	Trgovina	128	Lider u distribuciji sjemenske robe, sadnog materijala, sredstava za zaštitu bilja i profesionalnog poljoprivrednog materijala. Distributer staklene ambalaže, hrane i opreme za kućne ljubimce i druge robe široke potrošnje.

NAJZNAČAJNIJA PODUZEĆA OPĆINA LJUBUŠKI

Naziv poduzeća	Sektor	Broj zaposlenih	Djelatnost i tržišni položaj
Unitrade d.o.o.	Trgovina na veliko dijelovima i priborom za motorna vozila	250	U prodajnom prostoru poslovnica nudi široki asortiman proizvoda za sve tipove vozila. Pružanje usluga održavanja i popravka vozila.
Džajić commerce d.o.o.	Veleprodaja i distribucija prehrambenih proizvoda	161	Osnovna djelatnost firme je uvoz, distribucija i prodaja robe široke potrošnje svjetski poznatih brandova. Velika prodajna mreža koja pokriva teritorij cijele BiH.
Karliko d.o.o.	Trgovina na veliko mesom i mesnim proizvodima	109	Proizvodnja, prerada i distribucijom svježeg mesa, suhomesnatih proizvoda i mesnih prerađevina
Nuić d.o.o.	Trgovina na veliko dijelovima i priborom za motorna vozila	102	Jedna od vodećih tvrtki u BiH u segmentu veleprodaje i maloprodaje autodijelova te servisiranja vozila.
Mucić & Co. d.o.o.	Gradnja stambenih i nestambenih zgrada	56	Projektirni ured/optimizacija projektnih rješenja; Izgradnja objekata niskogradnje i visokogradnje; Vođenje i upravljanje projektima u graditeljstvu.
Rofix d.o.o.	Proizvodnja proizvoda od betona za građevinarstvo	47	Proizvodnja termo-izolacijskih sistema, različitih maltera i građevinskih ljepila.
T&D Company d.o.o.	Gradnja stambenih i nestambenih zgrada	25	Projektiranje i izvođenje građevinskih radova za stambene i poslovne objekte po sistemu „ključ u ruke“
Vinogradi Nuić d.o.o.	Uzgoj grožđa	12	Proizvodnja vrhunskog vina od visokokvalitetnih sorti grožđa, autohtonih žilavke i blatine.
Jur Prom d.o.o.	Uvoz, zastupništvo i distribucija autodijelova	19	Tvrtka je vodeći distributer autodijelova za putnička, teretna i dostavna vozila u BiH.
Autosalon Kramar d.o.o.	Uvoz i prodaja rabljenih vozila iz Njemačke	45	Tvrtka se bavi uvozom i prodajom rabljenih vozila. Sva vozila posjeduju certifikat o proizvođaču i servisnu evidenciju.

NAJZNAČAJNIJA PODUZEĆA OPĆINA GRUDE

Naziv poduzeća	Sektor	Broj zaposlenih	Djelatnost i tržišni položaj
Violeta d.o.o.	Sektor celuloze i papira / kemijski sektor	616	Regionalni lider u proizvodnji široke palete higijenskih proizvoda.
Grafotisak d.o.o.	Grafički sektor	363	Proizvodnja grafičkih proizvoda, distribucija školskog pribora i uredskog materijala za tržište BiH i regiju.
TP Drinovci d.o.o.	Uslužni sektor i sektor trgovine	62	Uvoz i distribucija konditorskih proizvoda na području BiH

Naziv poduzeća	Sektor	Broj zaposlenih	Djelatnost i tržišni položaj
Bili Brig d.o.o.	Uslužni sektor i sektor trgovine	104	Trgovina pićem, generalni zastupnik za BiH nekoliko poznatih brandova.
Franck d.o.o.	Prerađivački sektor	44	Tržišni lider u BiH za espresso kavu, 30% BiH tržišta u segmentu ugostiteljstva.
Autoherc d.o.o.	Prijevoz putnika	72	Tržišni lider u prijevozu putnika u ŽZH
Bilton d.o.o.	Metalni sektor	10	Proizvodnja i izvoz ambalaže od lakih metala
Putovi d.o.o.	Cestogradnja i niskogradnja	94	Izgradnja, nasipanje i asfaltiranje puteva
P.Z. Vino-Duhan-Voće d.o.o.	Poljoprivredni sektor	18	Uvoz, prodaja i distribucija poljoprivrednih alata, sjemena, fertilizatora i dr. proizvoda za poljoprivredu
Lumen d.o.o.	Prerađivački sektor i sektor trgovine	55	Tvornica svijeća i lampiona, veleprodaja i maloprodaja dekorativnih artikala

NAJZNAČAJNIJA PODUZEĆA POSUŠJE

Naziv poduzeća	Sektor	Broj zaposlenih	Djelatnost i tržišni položaj
Meggle d.o.o.	Prehrambeni sektor	75	Veleprodaja mlijeka i mliječnih proizvoda
Vokel d.o.o.	Sektor trgovine	251	Trgovina: vodomaterijal, keramika, sanitarije, oprema za centralno grijanje
Planet d.o.o.	Uslužni sektor i sektor trgovine	191	Trgovina: Distribucija robe široke potrošnje
Weltplast d.o.o.	Prerađivački sektor	112	Proizvodnja PEHD i PP cijevi, PE folija i ambalaže
Lager d.o.o.	Proizvodnja, sektor trgovine	93	Proizvodnja uređaja za dizanje i prenošenje, trgovina radnim strojevima i vozilima
Mesna industrija Rakitno d.o.o.	Prehrambeni sektor	75	Prerada mesa, uzgoj stoke i svinja
KTM Brina d.o.o.	Građevinski sektor	68	Graditeljstvo: Visokogradnja, niskogradnja, asfaltna baza
Miviko d.o.o.	Cestogradnja i niskogradnja	93	Proizvodnja električnih kabela i žice, trgovina elektro materijalom
Binvest d.o.o.	Sektor trgovine	116	Veleprodaja alkoholnih i bezalkoholnih pića
Euromaterijali d.o.o.	Sektor trgovine	117	Trgovina građevinskim materijalima

LJUDSKI RESURSI U ŽUPANIJI ZAPADNOHERCEGOVAČKOJ

Investitori u Županiju Zapadnohercegovačku imaju na raspolaganju razne profile radne snage stručnih i tehničkih kvalifikacija. Tri srednje strukovne škole školuju učenike općih, strukovnih i obrtničkih zanimanja. Posebno ističemo zanimanja važna za proizvodna poduzeća: računalni tehničar u

strojarstvu, elektrotehničar, CNC operater i tehničar za mehatroniku. Za obrazovanje odraslih u Županiji Zapadnohercegovačkoj postoje četiri registrirane privatne srednje škole s pravom javnosti, koje nude cijeli niz obrazovnih profila kako u redovitom, tako i u programu doškoloavanja ili prekvalifikacije.

OBRAZOVNE INSTITUCIJE U ŽZH

Vrsta obrazovne institucije	Broj škola u Županiji Zapadnohercegovačkoj	Broj upisanih u 1. razred šk. god. 2017./18.	Broj upisanih u 4. razred šk. god. 2017./18.
Osnovne škole	14	856	927
Opća gimnazija	3	347	414
Srednje javne škole	7	952	855
Sred. strukovne škole	3	605	441

Broj učenika po zanimanjima u srednjim strukovnim školama

Srednje strukovne škole	Zanimanje	Broj upisanih u 1. razred šk. god. 2017./18.	Broj upisanih u 4. razred šk. god. 2017./18.
	Ekonomist	105	119
	Ekonomski tehničar	30	21
	Farmaceutski tehničar	14	11
	Kuhar/konobar	61	-
	Komercijalist	28	55
	Medicinska sestra/tehničar	125	54
	Geodetski tehničar/ Građevinski tehničar	20	13
	Elektrotehničar	18	32
	Računalni tehničar u strojarstvu	42	52
	Tehničar za logistiku i špediciju	23	-
	CNC operater	26	-

Srednje strukovne škole	Zanimanje	Broj upisanih u 1. razred šk. god. 2017./18.	Broj upisanih u 4. razred šk. god. 2017./18.
	Instalater grijanja i klimatizacije		20
Tehničar telekomunikacijskog prometa		24	23
Tehničar za mehatroniku		34	30
Agroturistički tehničar		21	31
Automehaničar/Vodoinstalater		14	-
UKUPNO		605	441

Izvor: Županija Zapadnohercegovačka - Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta

BROJ STUDENATA NA FAKULTETU STROJARSTVA, RAČUNARSTVA I ELEKTROTEHNIKE

Studenti iz Županije Zapadnohercegovačke studiraju na sveučilištima diljem BiH i u RH. Posebno treba naglasiti dostupnost visokokvalitetnih inženjera i ICT stručnjaka (3.godišnji i 5.godišnji studij), od kojih najveći broj studira na Fakultetu strojarstva, računarstva i elektrotehnike Sveučilišta u Mostaru.

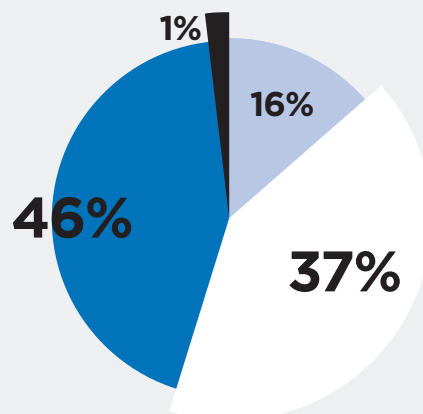
Preddiplomski studij -Prvostupnik (3 god.)	Broj upisanih u šk.god. 2017./18.	Broj diplomiranih u 2017. god.
Strojarstvo	102	54
Računarstvo	103	42
Elektrotehnika (studij uveden 2017./18.)	100	-
UKUPNO	305	96

Diplomski studij -Magistar (5 god.)	Broj upisanih u šk.god. 2017./18.	Broj diplomiranih u 2017. god.
Strojarstvo	52	35
Računarstvo	46	34
UKUPNO	98	69

Izvor: Sveučilište u Mostaru - Fakultet strojarstva, računarstva i elektrotehnike

Obrazovna struktura nezaposlenih u ŽZH

- Visoko obrazovanje (VŠS i VSS)
- Strukovno obrazovanje
- Srednjoškolsko obrazovanje
- Osnovno obrazovanje

Izvor: Županija Zapadnohercegovačka i Federalni zavod za statistiku BiH

DOSTUPNOST BROJNIH PROGRAMA DOKVALIFIKACIJE I PREKVALIFIKACIJE

Tehnološki park Intera Mostar teorijska i praktična obuka za zanimanje „CNC operater“

Privatna srednja strukovna škola s pravom javnosti CENTAR ZA OBRAZOVANJE - Široki Brijeg

Programi stjecanja srednje stručne spreme, programi prekvalifikacije, programi usavršavanja

Zanimanja: bravar, alatničar, električar, CNC operater, računalni tehničar za strojarstvo, alatničar, autolimar, metaloglođač, monter fotonaponskih sustava, monter solarnih sustava, elektrotehničar za telekomunikacijsku tehniku, zavarivač i brojna druga zanimanja.

Privatna srednja strukovna škola s pravom javnosti LIBAR - Široki Brijeg

Programi stjecanja srednje stručne spreme, programi prekvalifikacije (3. i 4. stupanj), programi usavršavanja

Zanimanja: računalni tehničar za strojarstvo, strojarski tehničar, tehničar za računarstvo, bravar, elektroinstalater, prehrambeni tehničar, instalater grijanja i klimatizacije, vodoinstalater, tesar, stolar, kuhar, konobar, auto-električar, ekonomist, komercijalist, elektrotehničar, poljoprivredni tehničar i brojna druga zanimanja.

Tehnološki park Osrdak Posušje teorijska i praktična obuka za zanimanje „CNC operater“

Privatna srednja škola s pravom javnosti - Široki Brijeg

Programi stjecanja srednje stručne spreme, programi prekvalifikacije, programi školovanja i usavršavanja

Zanimanja: automehaničar, autoelektričar, bravar, zidar, tesar, pekar, stolar, vodoinstalater, auto-limar, armirač, parketar, strojarski tehničar, građevinski tehničar, prehrambeni tehničar, šumarski tehničar, keramičar, kuhar, konobar, tehničar za električne strojeve s primijenjenim računalstvom i brojna druga zanimanja

Privatna srednja strukovna škola s pravom javnosti EDUKA CENTAR - Ljubuški

Programi stjecanja srednje stručne spreme i programi prekvalifikacije

Zanimanja: medicinski tehničar/Medicinska sestra, primalja, sanitarni tehničar/sanitarna tehničarka, farmaceutski tehničar/farmaceutska tehničarka, fizioterapeutski tehničar/fizioterapeutska tehničarka

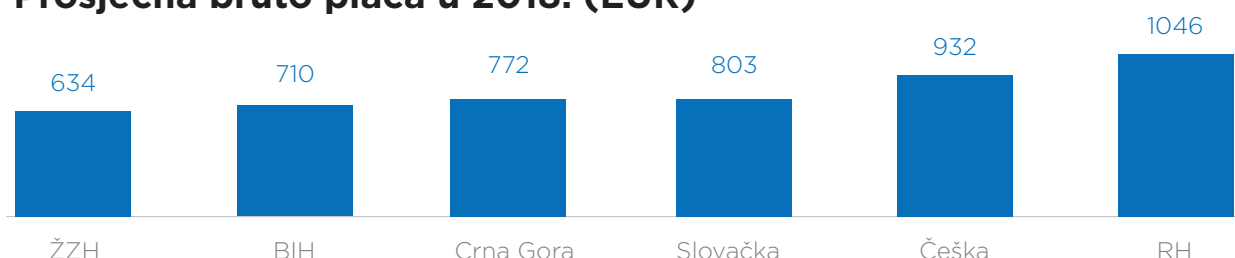

KONKURENTNI TROŠKOVI RADA

Županija Zapadnohercegovačka ima konkurentne troškove rada u odnosu na prosjek BiH, ali i na druge države u okruženju te u Središnjoj Europi (Slovačka, Češka). Prosječna bruto plaća u ŽZH u kolovozu 2018.g. iznosila je 634 EUR, dok je na razini FBiH iznosila 710 EUR. Na tržištu rada

dostupna je mlada i kvalificirana radna snaga tehničkog, stručnog i općeg profila (inženjeri, CNC operateri, elektrotehničari, računalni tehničari u strojarstvu, tehničari za logistiku i špediciju, komercijalisti, ekonomisti, elektroinstalateri, konobari, kuhari, frizeri itd.).

Prosječna bruto plaća u 2018. (EUR)

Izvor: Mjesečni statistički pregled FBiH po kantonima, Sarajevo, listopad 2018.

U Županiji Zapadnohercegovačkoj postoji tradicija rada u prerađivačkoj industriji (metalna industrija, prerađa plastičnih masa), građevinarstvu i uslužnim djelatnostima (najviše je zastupljena trgovina na veliko i malo). Najveći gospodarstvenici prema kriterijima prihoda i zapošljavanja, dolaze iz prerađivačke industrije te iz trgovačkog i građevinskog sektora.

Dokaz da se prate trendovi da se učenici školuju za zanimanja koja imaju potražnju na tržištu rada su upisi u strukovne škole u šk.god. 2017./18. Zanimanje računalni tehničar u strojarstvu upisalo je 42 učenika, zanimanje tehničar za mehatroniku 34 učenika, a zanimanje CNC operater 26 učenika.

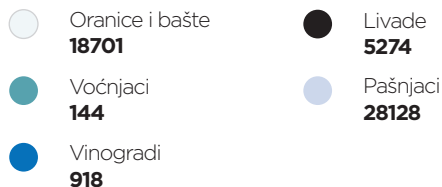
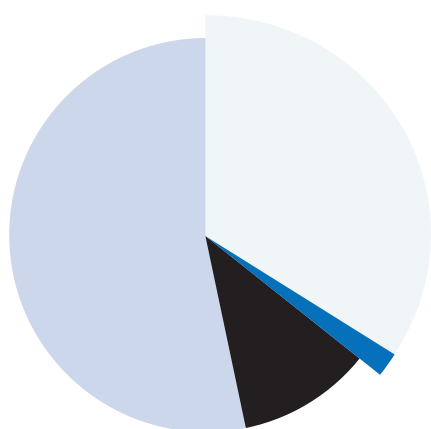
POLJOPRIVREDNI RESURSI U ŽUPANIJI ZAPADNOHERCEGOVAČKOJ

U Županiji Zapadnohercegovačkoj ukupne poljoprivredne površine iznose 53.165 ha. Čist okoliš, nezagađeno tlo i povoljni klimatski uvjeti mediteranske i umjereno-kontinentalne klime pogoduju investicijama u poljoprivrednu

proizvodnju i prehrambeni sektor. Od poljoprivrednih kultura najzastupljenije su: povrće, žitarice, aromatično, ljekovito i industrijsko bilje, vinova loza, voće, masline i duhan.

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE U ŽZH PO KATEGORIJAMA KORIŠTENJA (ha)

	Široki Brijeg	Ljubuški	Grude	Posušje	ŽZH
Oranice i bašte	3681	5302	4200	5518	18701
Voćnjaci	76	42	7	19	144
Vinogradi	265	526	115	12	918
Livade	2146	204	1358	1566	5274
Pašnjaci	5454	6480	5575	10619	28128
UKUPNO	11622	12554	11255	17734	53165

Izvor: Grad Široki Brijeg, Općina Ljubuški, Općina Grude, Općina Posušje

POTENCIJALNI SEKTORI ZA INVESTIRANJE

GRAD ŠIROKI BRIJEG

Izvor: Grad Široki Brijeg

NAZIV	OPIS
Prerađivački i uslužni sektor, sektor trgovine	U strukturi pravnih osoba, udio tvrtki iz sektora trgovine je 39%, a udio tvrtki iz prerađivačkog sektora 24% (alumijski proizvodi, građevinski proizvodi i obrada kamena, proizvodnja izolacijskih materijala, grafika i sl.). U strukturi fizičkih osoba-obrtnika, najviše je poslovnih subjekata iz sektora ugostiteljstva i hotelijerstva (30%).
Poslovne mogućnosti	Ulaganje s posebnim naglaskom na prerađivački sektor i izvozno orijentirana poduzeća. Ulaganje u razvoj tzv. kreativnih usluga (ICT sektor, video i grafičke produkcije, znanstveno-stručne i tehničke djelatnosti i sl.). Ulaganje u proizvodno-industrijske pogone s ekološki prihvatljivom proizvodnjom. Ulaganje u sektor trgovine (distribucija), usluge i ugostiteljstvo.
Građevinski sektor	Građevinarstvo je treći sektor po zastupljenosti tvrtki (7%), te značajno doprinosi prihodima gospodarstva i broju radnih mjesta Grada Široki Brijeg.
Poslovne mogućnosti	Brojna nalazišta tehničko-građevnog i arhitektonsko-građevnog kamena pogoduju razvoju sektora te predstavljaju značajan ulagački potencijal za investitore. Povoljan poslovni ambijent pruža mogućnost poslovne suradnje sa postojećim poduzećima iz sektora.
Poljoprivredni sektor	U Gradu Širokom Brijegu investitorima je na raspolaganju oko 3.707 ha obradivog zemljišta. Čist okoliš, plodno nezagađeno tlo i povoljni klimatski uvjeti mediteranske i umjereno-kontinentalne klime pogoduju investicijama u ovaj sektor. Završetak projekta rekonstrukcije sustava za navodnjavanje omogućava učinkovito navodnjavanje dodatnih površina zemljišta i povećanje produktivnosti proizvodnje.
Poslovne mogućnosti	Mogućnosti ulaganja u uzgoj voća (trešnja, višnja maraska, breskva, šipak, dinja i lubenica) i povrća (krumpir, kupus, kukuruz, rajčica, luk). Ulaganje u vinogradarstvo te u ekološku proizvodnju povrća i žitarica. Mogućnost razvoja agroturizma-višenamjensko korištenje poljoprivrednih resursa uz isticanje tradicijskog autohtonog proizvoda. Ulaganje u pčelarstvo – proizvodnju meda.
Eksploatacija mineralnih sirovina	Na području Grada Širokog Brijega postoji veliki potencijal za istraživanje, eksploataciju, preradu i izvoz mineralnih sirovina. Posebno se ističu nalazišta kamena (tehničko-građevni i arhitektonsko-građevni kamen), boksita i ugljena (lignit).
Poslovne mogućnosti	Ulaganje u eksploataciju boksita (velike potvrđene zalihe crvenog boksita izuzetne kakvoće, cca 60% neispitanih zaliha u plitkim horizontima, iskustvo u eksploataciji boksita, blizina lokacije izdvajanja i finalne prerade aluminija u Mostaru). Ulaganje u eksploataciju i preradu tehničko-građevnog i arhitektonsko-građevnog kamena (nalazišta, odobrena eksploatacijska polja) i lignita (velike zalihe).
Turistički sektor	Grad Široki Brijeg ima predivan krajolik i brojne prirodne i kulturno-povijesne znamenitosti. Izvrstan zemljopisni položaj i blizina turističkih tržišta kao što su atraktivna Jadranska obala, svetište Međugorje, grad Mostar (Stari most), Park prirode Blidinje sa skijalištem čine grad Široki Brijeg privlačnom turističkom destinacijom, pogodnom za boravak u prirodi te za ruralni, avanturistički i vjerski turizam.
Poslovne mogućnosti	Potencijalni investicijski projekti uključuju unaprijeđenje i izgradnju smještajnih objekata, ugostiteljskih objekata te različitih zabavnih i uslužnih sadržaja. Mogućnosti korištenja prirodnih i kulturno-povijesnih vrijednosti za razvoj sportsko-rekreativnih i uslužnih djelatnosti. Mogućnosti korištenja paleontoloških bogatstava, arheoloških nalazišta i velikog broja rijetkih biljnih i životinjskih vrsta za razvoj znanstvenih i edukacijskih djelatnosti. Ulaganje u ruralni turizam (uslužne, eno-gastro, lovne i ribolovne djelatnosti i sl.).
Energetski sektor - obnovljivi izvori energije	Grad Široki Brijeg ima mogućnost ulaganja u brojne obnovljive izvore energije: vjetro-elektreane, sunčevu energiju, mini hidro-elektreane i proizvodnju električne energije od biomase. Predstavlja jednu od najpovoljnijih lokacija u Europi za ulaganje u OIE iz sunca.
Poslovne mogućnosti	Ulaganje u vjetroelektreane (dostupne 2 lokacije) i solarne elektreane (dostupne 4 lokacije). Dodatna mogućnost instalacije solarnih kapaciteta na postojeće objekte (dvorane, škole, vrtići, zgrade i sl.). Mogućnost ulaganja u izgradnju višenamjenskih vodnih akumulacija za proizvodnju električne energije (dostupne 2 lokacije). Ulaganje u proizvodnju električne energije od biomase nastale u poljoprivredi.

OPĆINA LJUBUŠKI

Izvor: Općina Ljubuški

NAZIV	OPIS
Turistički sektor	Općina Ljubuški nalazi se u neposrednoj blizini Jadranskog mora, na samim ulaznim vratima iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu. Prekrasni krajolik obrastao niskim raslinjem tipičnim za kraške krajeve, blaga mediteranska klima, dolina rijeke Trebižat, brojne prirodne ljepote (vodopad Kravica i vodopad Kočuša, vrelo Vrištica i vrelo Kajtažovina), kulturne znamenitosti (tvrđava Herceg Stjepana-Kosače, rimski vojni logor Gračine, nekropola stećaka Dilić (UNESCO), muzej na Humcu), tradicionalna gastronomija i kulturne manifestacije čine Ljubuški privlačnom turističkom destinacijom za boravak u prirodi i ruralni, kulturni, ribolovni i vjerski turizam. Blizina turističkih tržišta kao što su Međugorje, Mostar, Dubrovnik i Split daje mogućnost razvoja tranzitnog i izletničkog turizma.
Poslovne mogućnosti	Potencijalni investicijski projekti uključuju unaprijeđenje i izgradnju smještajnih kapaciteta i ugostiteljskih objekata te različitih zabavnih i uslužnih sadržaja. Krajolik i bioraznolikost područja koja se očituje u velikom broju biljnih i životinjskih vrsta pružajući mogućnost razvoja edukacijskih, turističko-rekreacijskih i uslužnih djelatnosti.
Sektor logistike	Središnja uloga u razvoju sektora logistike pripada izvanrednom geoprometnom položaju Poslovne zone „Zviriči“ i blizini luke Ploče (15 km). Poslovna zona „Zviriči“ nalazi se odmah uz europski Koridor Vc (smjer sjever-jug) te Jadransko-Jonski cestovni pravac (smjer zapad-istok). Blizu je međunarodnih graničnih prijelaza sa RH: Graničnog prijelaza „Bijača“ (koji je pristupanjem RH u EU postao jedan od dva Šengenska granična prijelaza u BiH) te graničnog prijelaza „Crveni Grm“. Blizina Luke Ploče (kapacitet +60.000 TEU), izvrsna prometna povezanost te jedinstvena geostrateška pozicija na čvorištu važnih industrijskih puteva čine ju nezaobilaznom spojnicom Jadrana, Mediterana i Srednje Europe.
Poslovne mogućnosti	Brojne prilike za razvoj i realizaciju investicijskih projekata u sektoru logistike, posebno na području izgradnje logističko-distributivnih centara u Poslovnoj zoni „Zviriči“, Ljubuški. Investicija u projekt intermodalnog čvorišta koji bi se sastojalo od kontejnerskog i cargo terminala, skladišnih prostora i logističkog centra.
Poljoprivreda i prehrambeni sektor	U općini Ljubuški na raspolaganju je više od 12554 ha obradivog zemljišta. Čist okoliš, nezagađeno tlo i povoljni klimatski uvjeti umjerene mediteranske klime pogoduju investicijama u poljoprivrednu proizvodnju i prehrambeni sektor.
Poslovne mogućnosti	Prilike za <i>greenfield</i> investicije u skladišne prostore za povrće i voće s linijom za sortiranje i pakiranje u Poslovnoj zoni „Zviriči“. Od povrća u prvom redu to su krumpir, rajčica, kupusnjače, crveni i bijeli luk, lubenica. Mogućnost investicija u vinarije (autohtone sorte blatina i žilavka) te u pogone za preradu hrane bazirane na ekološkoj proizvodnji.
Sektor poduzetništva	Poduzetnički inkubator Županije Zapadnohercegovačke-HIPod u poslovnoj zoni „Zviriči“ ima sve potrebne uvjete za smještaj start-up, mikro i malih poduzeća. Korisnicima su dostupne sljedeći sadržaji: co-working prostorija sa 9 radnih mjesta (35,17m ²); 7 poslovnih prostora za poduzetnike početnike; skladišna/proizvodna hala (75m ²); multifunkcionalna dvorana (151,44m ²) te zajedničke i tehničke prostorije.
Poslovne mogućnosti	Korištenje co-working prostorije; otvaranje start-up poduzeća; smještaj inovativnih mikro i malih poduzeća, osobito na području visokih tehnologija.

OPĆINA GRUDE

Izvor: Općina Grude

NAZIV	OPIS
Prerađivački i uslužni sektor, sektor trgovine	Poslovne aktivnosti više od 72% registriranih poslovnih subjekata u Općini Grude koncentrirane su oko nekoliko ključnih sektora: prerađivačka industrija (higijenski proizvodi, grafika, ambalaža, prehrana, metal, plastika), građevinarstvo, prijevoz, trgovina, usluge, ugostiteljstvo.
Poslovne mogućnosti	Ulaganje u proizvodno-industrijske pogone s ekološki prihvatljivom proizvodnjom u djelatnostima koje stvaraju dodatnu vrijednost, osobito u prerađivačkim industrijama. Ulaganje u sektor trgovine (distribucija), usluge i ugostiteljstvo.
Poljoprivredni sektor	U općini Grude na raspolaganju je oko 2.838 ha obradivog zemljišta. Čist okoliš, nezagađeno tlo i povoljni klimatski uvjeti mediteranske i umjereno – kontinentalne klime pogoduju investicijama u poljoprivrednu proizvodnju i prehrambeni sektor.
Poslovne mogućnosti	Greenfield investicije u skladišne prostore za povrće i voće s linijom za sortiranje i pakiranje u Poslovnoj zoni Grude „Pogana Vlaka - Poljanice“. Od povrća u prvom redu to su krumpir, kornišon, kupus, paprika i od voća jabuke, smokve i šipak. Investicije u proizvodnju povrtlarskih kultura u zoni vodotoka, uzgoj ribe u dolini rijeke Vrljke i Tihaljine i uzgoj ratarskih kultura i vinove loze u Bekijskom polju.

Turistički sektor	Općina Grude se nalazi u neposrednoj blizini Jadranskog mora, na samim ulaznim vratima iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu. Prekrasni krajolik obrastao niskim raslinjem tipičnim za kraške krajeve, blaga mediteranska klima s povremenim utjecajem hladnih vjetrova s planina Vrana, Čvrsnice i Čabulje, izvori kraških rijeka, prirodno jezero i kraške pećine, tradicionalna gastronomija i povijesni spomenici čine Grude privlačnom turističkom destinacijom za boravak u prirodi i ruralni avanturistički i vjerski turizam. Blizina turističkih tržišta kao što su Međugorje, Park prirode Blidinje i Jadranska obala daju mogućnost razvoja tranzitnog i izletničkog turizma.
Poslovne mogućnosti	Potencijalni i investicijski projekti uključuju unaprjeđenje i izgradnju smještajnih i ugostiteljskih objekata te različitih zabavnih i uslužnih sadržaja. Krajolik i bioraznolikost područja koja se očituje u velikom broju biljnih i životinjskih vrsta pružajući mogućnost razvoja edukacijskih, znanstvenih, turističko -rekreacijskih i uslužnih djelatnosti
Energetski sektor - obnovljivi izvori energije	Općina Grude nalazi se u najsunčanijem dijelu Bosne i Hercegovine i raspolaže u prosjeku s 2,469 sunčanih sati godišnje. Inače, područje Hercegovine predstavlja jednu od najpovoljnijih lokacija u Europi za ulaganje u obnovljive izvore energije iz sunca pošto sunce ovdje godišnje preda oko 1600 kWh energije na 1 m ² vodoravne površine. Povoljan položaj i prirodni resursi Općine Grude također daju mogućnost ulaganja u korištenje energije vode i proizvodnju toplinske energije iz biomase.
Poslovne mogućnosti	Ulaganje u obnovljive izvore energije iz sunca. U općini Grude predviđa se formiranje posebnih zona za samostojeće solarne elektrane.

OPĆINA POSUŠJE

Izvor: Općina Posušje

NAZIV	OPIS
Sektor metala i plastike	Poslovne aktivnosti više poslovnih subjekata u Općini Posušje koncentrirane su na prerađivačke sektore metala i plastike. Budući tehnološki park Osrdak omogućiti će unaprjeđenje radnih vještina i proizvodnju složenih proizvoda, više dodane vrijednosti od metala i plastike.
Poslovne mogućnosti	Ulaganje u proizvodne pogone s ekološki prihvatljivom proizvodnjom u prerađivačkom sektorima, koji stvaraju dodanu vrijednost (inovativni proizvodi od metala i plastike).
Mineralne sirovine (kamen)	Općina Posušje bogata je prirodnim resursima od kojih se ističu boksit i kamen. Boksita u zalihama ima oko 3.000.000 t, a rudna ležišta su različitih veličina i kreću se oko 1.000.000 t. Općina raspolaže i značajnim količinama lapora, koji je pogodan za proizvodnju različitih vrsta cementa te gline, koja svoju namjenu ima u industriji.
Poslovne mogućnosti	Ulaganje u proizvodne pogone u proizvodnju proizvoda od kalcijeva karbonata (CaCo ₃).
Prehrambeni sektor	Na području Općine Posušje nalazi se 40.215 ha pašnjaka što omogućava bavljenje stočarstvom (uzgoj koza i ovaca). Osobito je značajan potencijal daljnjeg razvoja industrije kozarstva (meso, sir, mlijeko), čiji proizvodi imaju lokalno i regionalno tržište i postižu visoke cijene na tržištu.
Poslovne mogućnosti	Greenfield investicije u proizvodne pogone za proizvodnju kozjeg mesa, mlijeka i sira.
Turistički sektor	Općina Posušje bogata je prirodnim resursima i preduvjetima za razvoj raznih oblika turizma, od kojih se ističe Park prirode Blidinje. Važnji turistički lokaliteti uključuju: Skijališni centar Risovac, turističko-planinarsku stazu u Vučipolju, golf teren Topala, jezero Tribistovo, Šimićevu pećinu, kanjon Ričine, planina Čvrznica (vrh 2.228 mnv) te brojne arheološke lokalitete.
Poslovne mogućnosti	Potencijalni i investicijski projekti uključuju unaprjeđenje i izgradnju smještajnih i ugostiteljskih objekata te različitih zabavnih i uslužnih sadržaja. Krajolik i bioraznolikost područja koja se očituje u velikom broju biljnih i životinjskih vrsta pružajući mogućnost razvoja edukacijskih, znanstvenih, turističko-rekreacijskih i uslužnih djelatnosti.
Energetski sektor - obnovljivi izvori enegije	Općina Posušje nalazi se u najsunčanijem dijelu BiH i raspolaže u prosjeku sa 2.200 sunčanih sati godišnje. Brdsko-planinski dijelovi općine (Tribistovo, Rakitno, Blidinje) izrazito su vjetroviti i pogodni za korištenje energije vjetra. Područje Hercegovine predstavlja iznimnu lokaciju za ulaganje u obnovljive izvore energije iz sunca, pošto ono godišnje preda oko 1600 kWh energije na 1 m ² vodoravne površine.
Poslovne mogućnosti	Ulaganje u obnovljive izvore energije iz sunca i vjetra. Za solarna polja i vjetroparkove investitorima su na raspolaganju i zone: Zavelim (200ha), Osoje (100ha), Oštrc, Poklečani.

KONKURENTNI TROŠKOVI POSLOVANJA

GRAD ŠIROKI BRIJEG

Nacionalni tretman stranih investitora u BiH i izuzetno povoljno porezno okruženje – stopa PDV-a od 17% i poreza na dobit i na dohodak od 10% su među najnižim u regiji i Europi.

DOZVOLE U POSTUPKU GRAĐENJA Služba za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Grada Širokog Brijega nadležna je u postupku izdavanja dozvola.

Obrasci zahtjeva sa detaljnim informacijama mogu se preuzeti u nadležnoj Službi ili elektronskim putem na web stranici: <http://www.sirokibrijeg.ba/index.php/dokumenti/viewcategory/11-sluzba-za-prostorno-uređenje-i-zastitu-okolisa>

IZDAVANJE DOZVOLA U POSTUPKU GRAĐENJA

Izvor: Grad Široki Brijeg

Br.	Vrsta dozvole	Rok izdavanja	Cijena koštanja (KM/EUR)
1.	Lokacijska dozvola	15-30 dana	Cijena za poslovne objekte: <ul style="list-style-type: none"> Cijena za poslovne objekte na građevnoj parceli: do 0.4 ha, od 0.4 ha do 1 ha, od 1 ha do 5 ha iznosi od 300 KM do 700 KM (153-358 EUR); Cijena za složene objekte iznosi 700 KM (358 EUR). Cijena za stambene poslovne objekte: <ul style="list-style-type: none"> Cijena za stambene poslovne objekte do 150 m², stambene poslovne objekte od 150 m² do 300 m² i stambene poslovne objekte od 300 m² iznosi od 150 KM do 250 KM (77 EUR-153 EUR); Cijena za višestambene zgrade sa poslovnim sadržajima koji zauzimaju do 50% korisne površine zgrade iznosi 500 KM (256 EUR).
2.	Građevinska dozvola	15-30 dana	Cijena za višestambene zgrade sa poslovnim sadržajima, složene objekte, objekte pod zaštitom i poslovne objekte: <ul style="list-style-type: none"> Za zgradu građevne površine manje ili jednako 1.000 m² - 0,5% od cijene građenja; Za zgradu građevne površine veće od 1.000 m² i manje ili jednake 5.000 m² - 0,35% od cijene građenja; Za zgradu građevne površine veće od 5.000 m² - 0,25% od cijene građenja. Cijena za stambene poslovne objekte: <ul style="list-style-type: none"> Cijena za stambene poslovne objekte: do 150 m², od 150 m² do 300 m² i od 300 m² iznosi od 150 KM do 300 KM (77 EUR-153 EUR).
3.	Uporabna dozvola	15-30 dana	Uporabna dozvola: <ul style="list-style-type: none"> Iznosi 80% od iznosa građevinske dozvole.

CIJENE KOMUNALNIH USLUGA ZA GOSP. SUBJEKTE

Izvor: Grad Široki Brijeg

VODA

http://www.viksb.com/images/yootheme/slike/Cijena_vode.pdf

KANALIZACIJA

http://www.viksb.com/images/Cijena_prikljucka_na_komunalnu_infrastrukturu.pdf

ELEKTRIČNA ENERGIJA

<http://www.ephzba.ba/kupci/cijene-elektricne-energije/>

ODVOZ OTPADA

• zanatske radnje, fotografske radnje, butici, zlatarnice i sl. - 20 KM (10,23€);

- frizerski saloni - 25 KM (12,78€)
- cvjećarske radnje - 30 KM -70 KM (15,34€-35,79€)
- ordinacije i ljekarne - 30 KM (15,34€)
- trgovinske radnje do 50m² - 30 KM (15,34€)
- trgovinske radnje od 50 do 100 m² - 50 KM (25,56€)
- trgovinske radnje preko 100 m² - 70 KM (35,79€)
- ugostiteljske radnje do 50 m² - 40 KM (20,45€)
- ugostiteljske radnje od 50 do 100 m² - 60 KM (30,68€)
- ugostiteljske radnje preko 100 m² - 80 KM (40,90€)
- kontejneri 1.100 l - 40 KM (20,45€)
- kontejneri 5m³ - 110 KM (56,24€)

Telekom usluge Telekomunikacijske usluge pružaju 3 operatera. Raspoloživi su različiti paketi usluga koje investitor može dogovoriti izravno s izabranim operaterom.

FIKSNI TELEFON

Cjenik J.P. HT Mostar d.d.
<http://www.hteronet.ba/poslovni-korisnici/fiksna-telefonija/duo-paketi/cjenik/>

MOBILNI TELEFON

Cjenik J.P. HT Mostar d.d.
<http://www.hteronet.ba/poslovni-korisnici/mobilna-telefonija/biznis-tarife/>

ŠIROKOPOJASNI INTERNET

Cjenik J.P. HT Mostar d.d.
<http://www.hteronet.ba/poslovni-korisnici/internet/duo-paketi/cjenik/>

OPĆINA LJUBUŠKI

Nacionalni tretman stranih investitora u BiH i izuzetno povoljno porezno okruženje – stopa PDV-a od 17% i poreza na dobit i na dohodak od 10% su među najnižim u regiji i Europi.

DOZVOLE U POSTUPKU GRAĐENJA Služba za prostorno uređenje, imovinsko-pravne i katastarske poslove, nadležna je općinska služba u postupku izdavanja dozvola.

IZDAVANJE DOZVOLA U POSTUPKU GRAĐENJA

Izvor: Općina Ljubuški

Br.	Vrsta dozvole	Rok izdavanja	Cijena koštanja (KM/EUR)
1.	Lokacijska dozvola	15 dana	Pristojba na rješenje: <ul style="list-style-type: none"> • Trgovački centri, tvornice, hoteli, veći turističko – ugostiteljski objekti, kulturno – sportski centri, aquapark, gradsko groblje sa pratećim objektima: 700 KM (357,9 EUR) • Urbanističko – građevni kompleksi : ugostiteljsko – turistička naselja, sportsko – rekreacijski, proizvodno – skladišni kompleksi , golf tereni i slično : 800 KM (409 EUR)
2.	Građevinska dozvola	15 dana	Pristojba na rješenje: <ul style="list-style-type: none"> • Trgovački centri, tvornice, hoteli, veći turističko – ugostiteljski objekti, kulturno – sportski centri, aquapark, gradsko groblje sa pratećim objektima: 700 KM (357,9 EUR) • Urbanističko – građevni kompleksi : ugostiteljsko – turistička naselja, sportsko – rekreacijski, proizvodno – skladišni kompleksi , golf tereni i slično : 800 KM (409 EUR)
3.	Uporabna dozvola	15 dana	Za izdavanje uporabne dozvole plaća se 80 % od iznosa za lokacijsku dozvolu.

CIJENE KOMUNALNIH USLUGA ZA GOSP. SUBJEKTE

Izvor: Općina Ljubuški; JP Parkovi; www.hteronet.ba

VODA

Od 0-15m³ cijena 1,21m KM
Od 15-30m³ cijena 1,31 KM
Preko 30m³ cijena 1,45 KM

KANALIZACIJA

0,30 Km po m³

ELEKTRIČNA ENERGIJA

<http://www.ephzhh.ba/kupci/cijene-elektricne-energije/>

ODVOZ OTPADA

Od 18-77 Eura

Telekomunikacijske usluge

FIKSNI TELEFON

Cjenik J.P. HT Mostar d.d.
<http://www.hteronet.ba/poslovni-korisnici/fiksna-telefonija/paketi-telefoninternet/>

MOBILNI TELEFON

Cjenik J.P. HT Mostar d.d.
<http://www.hteronet.ba/poslovni-korisnici/mobilna-telefonija/biznis-tarife/>

ŠIROKOPOJASNI INTERNET

Cjenik J.P. HT Mostar d.d.
<http://www.hteronet.ba/poslovni-korisnici/internet/adsl-internet/cjenik/>

OPĆINA GRUDE

Nacionalni tretman stranih investitora u BiH i izuzetno povoljno porezno okruženje – stopa PDV-a od 17% i poreza na dobit i na dohodak od 10% su među najnižim u regiji i Europi.

DOZVOLE U POSTUPKU GRAĐENJA Služba za prostorno uređenje, imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar (Odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, zaštitu okoliša i stambeno komunalne poslove), nadležna je općinska služba u postupku izdavanja dozvola.

Obrasci zahtjeva sa detaljnim informacijama, koje se odnose na predmetna odobrenja mogu se preuzeti na Info pultu Općine, direktno u nadležnoj Službi ili elektronskim putem sa registra zahtjeva na web stranici www.grude.info i <http://eregistargrude.info/>

IZDAVANJE DOZVOLA U POSTUPKU GRAĐENJA

Izvor: Općina Grude

Br.	Vrsta dozvole	Rok izdavanja	Cijena koštanja (KM/EUR)
1.	Lokacijska dozvola	30 dana	Pristojba na rješenje: <ul style="list-style-type: none"> • Trgovački centri, tvornice, hoteli, veći turističko – ugostiteljski objekti, kulturno – sportski centri, aquapark, gradsko groblje sa pratećim objektima: 700 KM (357,9 EUR) • Urbanističko – građevni kompleksi : ugostiteljsko – turistička naselja, sportsko – rekreacijski, proizvodno – skladišni kompleksi , golf tereni i slično : 800 KM (409 EUR)
2.	Građevinska dozvola	30 dana	Pristojba na rješenje: <ul style="list-style-type: none"> • Trgovački centri, tvornice, hoteli, veći turističko – ugostiteljski objekti, kulturno – sportski centri, aquapark, gradsko groblje sa pratećim objektima: 700 KM (357,9 EUR) • Urbanističko – građevni kompleksi : ugostiteljsko – turistička naselja, sportsko – rekreacijski, proizvodno – skladišni kompleksi , golf tereni i slično : 800 KM (409 EUR)
3.	Uporabna dozvola	30 dana	Pristojba na rješenje: <ul style="list-style-type: none"> • Trgovački centri, tvornice, hoteli, veći turističko – ugostiteljski objekti, kulturno – sportski centri, aquapark, gradsko groblje sa pratećim objektima: 560KM (286,32 EUR) • Urbanističko – građevni kompleksi : ugostiteljsko – turistička naselja, sportsko – rekreacijski, proizvodno – skladišni kompleksi , golf tereni i slično : 640 KM (327,23 EUR). Pristojba na rješenje: <ul style="list-style-type: none"> • 100 KM po članu povjerenstva + 10 % porez (51,13 EUR + 10 %)

CIJENE KOMUNALNIH USLUGA ZA GOSP. SUBJEKTE

VODA

Cjenik J.P. Komunalno d.o.o. Grude
<http://komunalno-grude.ba/wp-content/uploads/2014/08/Cijenik-usluga.pdf>

KANALIZACIJA

Cjenik J.P. Komunalno d.o.o. Grude
<http://komunalno-grude.ba/wp-content/uploads/2014/08/Cijenik-usluga.pdf>

ELEKTRIČNA ENERGIJA

Cjenik J.P. Elektroprivreda HZ-HB
<http://www.ephzhb.ba/kupci/cijene-elektricne-energije/>

ODVOZ OTPADA

Cjenik J.P. Komunalno d.o.o. Grude
<http://komunalno-grude.ba/wp-content/uploads/2014/08/Cijenik-usluga.pdf>

Telekomunikacijske usluge

FIKSNI TELEFON

Cjenik J.P. HT Mostar d.d.
<http://www.hteronet.ba/poslovni-korisnici/fiksna-telefonija/paketi-telefoninternet/>

MOBILNI TELEFON

Cjenik J.P. HT Mostar d.d.
<http://www.hteronet.ba/poslovni-korisnici/mobilna-telefonija/biznis-tarife/>

ŠIROKOPOJASNI INTERNET

Cjenik J.P. HT Mostar d.d.
<http://www.hteronet.ba/poslovni-korisnici/internet/adsl-internet/cjenik/>

OPĆINA POSUŠJE

Nacionalni tretman stranih investitora u BiH i izuzetno povoljno porezno okruženje – stopa PDV-a od 17% i poreza na dobit i na dohodak od 10% su među najnižim u regiji i Europi. Uz cjenovno konkurentne troškove rada, domaćim i stranim investitorima dostupni su i dodatni porezni (izvoz, proizvodnja, zapošljavanje) i carinski poticaji.

Stopa poreza na dobit	10%
Stopa poreza na dodanu vrijednost (PDV)	17%
Stopa poreza na dohodak	10%

Strani investitori ostvaruju pravo na porezne olakšice (prema odredbama Zakona o porezu na dobit Federacije BiH) prikazane u donjoj tablici. Strani investitori također ostvaruju carinske olakšice kroz oslobođenje od plaćanja carina i carinskih pristojbi za investirani kapital.

POREZNE OLAKŠICE

Izvoz	Investitor koji je izvozom ostvario preko 30% od ukupno ostvarenog prihoda u godini oslobađa se plaćanja poreza na dobit za tu godinu.
Proizvodnja	Investitor koji u periodu od 5 (pet) uzastopnih godina investira u proizvodnju u vrijednosti od najmanje 20 milijuna KM na području FBiH, oslobađa se plaćanja poreza na dobit za period od 5 (pet) godina, počevši od prve godine investiranja u kojoj je investirao najmanje 4 milijuna KM.
Zapošljavanje osoba s posebnim potrebama	Za zapošljavanje više od 50% invalidskih osoba i osoba s posebnim potrebama duže od godinu dana, investitor se oslobađa plaćanja poreza na dobit za godinu u kojoj je bilo zaposleno više od 50% invalidskih osoba i osoba s posebnim potrebama.

ATRAKTIVNI LOKALNI POTICAJI

Domaćim i stranim investitorima na raspolaganju su i atraktivni lokalni poticaji. Za investitore koji ulažu u poduzetničke zone Osrdak i Vlake, Općina omogućava kupnju građevinskog zemljišta po konkurentnim cijenama, kao i odgodu plaćanja komunalne naknade za novoizgrađene poslovne objekte u kojima posluju nova gospodarska društva na području Općine. Investitorima u općinu Posušje otvara se mogućnost poslovne suradnje sa Udrugom gospodarstvenika Posušje (poslovna mreža od 45 poduzeća, 1.875

zaposlenih i 328 mil EUR prihoda). Brza i učinkovita općinska administracija rješava svu potrebnu dokumentaciju u nadležnosti općine, vezanu za Vaš investicijski projekt u roku od 48 sati.

- Cijena građevinskog zemljišta 2 KM/m² (1 EUR/m²)
- 2 godine odgoda plaćanja komunalne naknade za novoizgrađene poslovne objekte

DOZVOLE U POSTUPKU GRAĐENJA

Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove, katastar, prostorno uređenje i zaštitu okoliša (Odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, zaštitu okoliša i stambeno komunalne poslove), nadležna je općinska služba u postupku izdavanja dozvola (lokacijske, građevinske i uporabne dozvole).

Obrasci zahtjeva sa detaljnim informacijama, koje se odnose na predmetna odobrenja mogu se preuzeti na Info pultu Općine, direktno u nadležnoj Službi ili elektronskim putem sa registra zahtjeva na web stranici www.posusje.ba.

IZDAVANJE DOZVOLA U POSTUPKU GRAĐENJA

Izvor: Općina Posušje

Br.	Vrsta dozvole	Rok izdavanja	Cijena koštanja (KM/EUR)
1.	Lokacijska dozvola	30 dana od potpunog zahtjeva	100 – 200 KM/m ² (ovisno o veličini, mjestu i namjeni objekta)
2.	Građevinska dozvola	30 dana od potpunog zahtjeva	Zona Osrdak - 6 KM/m ² (poslovni prostor), 3 km/m ² (skladišni prostor) + 150 km takse
3.	Uporabna dozvola	30 dana od potpunog zahtjeva	Komisija + 150 KM takse

CIJENE KOMUNALNIH USLUGA ZA GOSP. SUBJEKTE

Izvor: Općina Posušje

VODA

1,17 €/m³ (privreda)
1,17 €/m³ (kućanstva)

KANALIZACIJA

Ne postoji, izgrađen je samo kolektor

ELEKTRIČNA ENERGIJA

144 KM / KW instalirane snage u pogonu za priključak na srednjenaponsku mrežu

ODVOZ OTPADA

15 € mjesečno (privreda)
4 €/do 2 člana (kućanstva)
6 €/3 i više članova (kućanstva)

Telekomunikacijske usluge

FIKSNI TELEFON

8,9 €

MOBILNI TELEFON

8,9 €

ŠIROKOPOJASNI INTERNET

11,36 €

ATRAKTIVNE INVESTICIJSKE LOKACIJE GRAD ŠIROKI BRIJEG

GREENFIELD LOKACIJA **POSLOVNA ZONA TRN**

Izvor: Grad Široki Brijeg

OSNOVNI PODACI O ZONI

Vlasnička struktura	Mješovito vlasništvo
Veličina zone (ha)	50 ha
Broj parcela	40
Namjena zone	Proizvodno-uslužna
Dopuštene poslovne aktivnosti u zoni	komunalne usluge, proizvodne aktivnosti
Spremnost zone za investicije	Da

PROMETNE VEZE

	UDALJENOST (km)
Pristupna cesta	na M 6.1
Auto-cesta	44 km
Željeznica (industrijski kolosijek)	Željeznička pruga Ploče (HR)-Sarajevo koja prolazi kroz Mostar (26 km)
Zračna luka	Zračna luka Mostar (31 km); Zračna luka Split (133 km)
Morska luka	Luka Ploče (72 km); Luka Split (121 km); Luka Dubrovnik (155 km)
Riječna luka	Luka Brčko (319 km)

INFRASTRUKTURA

	DOSTUPNOST INFRASTRUKTURE /USLUGE
Voda	Da
Ovodnjavanje/kanalizacija	Ne
Električna energija	Da
Plin	Ne
Telekomunikacijska mreža	Da

OSTALE INFORMACIJE O ZONI

Broj poduzetnika	11
Poduzetnici	Feal d.o.o.
Broj zaposlenih	479
Lokalni poticaji za investitore	Da
Vrsta poticaja	Smanjenje cijene zemljišta za investitore koji su spremni otvoriti nova radna mjesta u zoni -može iznositi do 40 % od stvarne cijene koštanja.
Dostupne parcele za prodaju	Dostupno za prodaju 35,97 ha
Cijena/m ²	30,00 KM/m ² (15,34 EUR/m ²)
Veličina parcele (min/max)	Min 4.400 m ² , max 60.000 m ²
Dopušteni koeficijent izgradnje	0,5
Maksimalno dopušteni broj razina/katova	PO+S+P+1 za proizvodne aktivnosti, PO+S+P+3 za poslovne aktivnosti
Dopuštena visina gradnje (m)	Do 22 m za poslovne i 18 m za proizvodne aktivnosti
Minimalna udaljenost od susjedne parcele	5,0 m
Razvoj parcele	20% parcele mora biti zelena površina
Maksimalno dopuštena visina ograde/živice	max 2,5 m
Minimalni broj parkirnih mjesta	1 PM/50m ² za proizvodne namjene, 1 PM/30m ² za poslovne namjene
Širina pristupne ceste	5,0 m
Trošak vode (KM/m ³)	1,40 KM/m ³
Kontakt tel.	039/702-838

GREENFIELD LOKACIJA POSLOVNA ZONA KNEŠPOLJE

Izvor: Grad Široki Brijeg

OSNOVNI PODACI O ZONI

Vlasnička struktura	Mješovito vlasništvo
Veličina zone (ha)	65,34 ha
Broj parcela	25
Namjena zone	Proizvodna
Dopuštene poslovne aktivnosti u zoni	Proizvodne aktivnosti
Spremnost zone za investicije	Da
PROMETNE VEZE	UDALJENOST (km)
Pristupna cesta	na M 6.1 (500 m)
Auto-cesta	52 km
Željeznica (industrijski kolosijek)	Željeznička pruga Ploče (HR)-Sarajevo koja prolazi kroz Mostar (19 km)
Zračna luka	Zračna luka Mostar (24 km); Zračna luka Split (142 km)
Morska luka	Luka Ploče (77 km); Luka Split (131 km); Luka Dubrovnik (148 km)
Riječna luka	Luka Brčko (312 km)
INFRASTRUKTURA	DOSTUPNOST INFRASTRUKTURE /USLUGE
Voda	Ne
Odvodnja/kanalizacija	Ne
Električna energija	Da
Plin	Ne
Telekomunikacijska mreža	Da

OSTALE INFORMACIJE O ZONI

Broj poduzetnika	5
Poduzetnici : TT kabeli d.o.o., Sjemenarna d.o.o., Presal Extrusion d.o.o., Nevals d.o.o., Candy mix d.o.o.	
Broj zaposlenih	293
Lokalni poticaji za investitore	Da
Vrsta poticaja: Smanjenje cijene zemljišta za investitore koji su spremni otvoriti nova radna mjesta u zoni-može iznositi do 40 % od stvarne cijene koštanja.	
Dostupne parcele za prodaju	Na upit
Cijena/m ²	Na upit
Veličina parcele (min/ max)	Min 5.580 m ² , max 15.570 m ²
Dopušteni koeficijent izgradnje	0,3
Maksimalno dopušteni broj razina/katova	P0+S+P+1 za proizvodne aktivnosti, P0+S+P+2 za poslovne aktivnosti
Dopuštena visina gradnje (m)	16 m
Minimalna udaljenost od susjedne parcele	10 m
Razvoj parcele	20-30 % parcele mora biti zelena površina
Maksimalno dopuštena visina ograde/živice	max 2,5 m
Minimalni broj parkirnih mjesta	1 PM/50m ² za proizvodne namjene, 1 PM/30m ² za poslovne namjene
Širina pristupne ceste	6 m
Trošak vode (KM/m ³)	1,40 KM/m ³
Kontakt tel.	039/702-838

ATRAKTIVNE INVESTICIJSKE LOKACIJE OPĆINA LJUBUŠKI

GREENFIELD LOKACIJA POSLOVNA ZONA „ZVIRIĆI“

Izvor: Općina Ljubuški

OSNOVNI PODACI O ZONI

Vlasnička struktura	Općinsko vlasništvo
Veličina zone (ha)	174 ha
Broj parcela	29
Namjena zone	Zona A - proizvodno-uslužna; zona B - servisno-uslužna; zona C- poslovno-skladišna.
Dopuštene poslovne aktivnosti u zoni	Razvoj MSP i obrta
Spremnost zone za investicije	Da
PROMETNE VEZE	UDALJENOST (km)
Pristupna cesta	Magistralna cesta M6.3 (0 km)
Auto-cesta	A1 (3 km)
Željeznica (industrijski kolosijek)	Čapljina 15 km
Zračna luka	Mostar 35 km
Morska luka	Luka Ploče (15 km); Luka Dubrovnik (100 km)
Riječna luka	Luka Brčko (333 km)
INFRASTRUKTURA	DOSTUPNOST INFRASTRUKTURE /USLUGE
Voda	Da
Odvodnja/kanalizacija	Ne
Električna energija	Da
Plin	Ne
Telekomunikacijska mreža	Da

OSTALE INFORMACIJE O ZONI

Broj poduzetnika	4
Poduzetnici	n/a
Broj zaposlenih	n/a
Lokalni poticaji za investitore	Da
Vrsta poticaja	Subvencija cijene zemljišta
Dostupne parcele za prodaju	Dostupno za prodaju 19 parcela
Cijena/m ²	6 EUR/m ²)
Veličina parcele (min/ max)	4.000 m ² – 57.000 m ²
Dopušteni koeficijent izgradnje	0,30
Maksimalno dopušteni broj razina/katova	P+2
Dopuštena visina gradnje (m)	12m
Minimalna udaljenost od susjedne parcele	H1/2+H2/2
Razvoj parcele	Min 30% parcele pod zelenim površinama
Maksimalno dopuštena visina ograde/živice	max 2,5 m – neprovidno podnožje ograde do 0,5
Minimalni broj parkirnih mjesta	max 50% površine građevinske parcele
Širina pristupne ceste	5,5 m
Trošak vode (KM/m ³)	n/a
Kontakt tel.	+387 39 835-543

Poslovna zona Mostarska vrata smještena je uz regionalnu cestu Ljubuški-Čitluk, te je 4 kilometra udaljena od čvora Zviriči na koridoru Vc. Površina poslovne zone je 84 ha, s mogućnošću proširenja. U poslovnoj zoni Mostarska vrata otvoreno je do sada ukupno 19 tvrtki, koje zapošljavaju 303 djelatnika. Dosadašnja iskorištenost zone je oko 60%, što omogućava privlačenje daljnjih ulaganja.

GREENFIELD LOKACIJA POSLOVNA ZONA „MOSTARSKA VRATA“

Izvor: Općina Ljubuški

OSNOVNI PODACI O ZONI

Vlasnička struktura	Općinsko vlasništvo
Veličina zone (ha)	84 ha
Broj parcela	86
Namjena zone	Proizvodno-uslužna / Logističko-distribucijska
Dopuštene poslovne aktivnosti u zoni	Poduzetničko-zanatska
Spremnost zone za investicije	Da
PROMETNE VEZE	UDALJENOST (km)
Pristupna cesta	Uz regionalnu cestu Ljubuški-Čitluk
Auto-cesta	A1 (RH); koridor Vc; GP Bijača 4km
Željeznica (industrijski kolosijek)	Čapljina 18 km
Zračna luka	Mostar (33 km); Split (123 km); Sarajevo (166 km)
Morska luka	Luka Ploče (31 km); Luka Split (133 km)
Riječna luka	Luka Brčko (333 km)
INFRASTRUKTURA	DOSTUPNOST INFRASTRUKTURE /USLUGE
Voda	Da
Odvodnja/kanalizacija	Da
Električna energija	Da
Plin	Ne
Telekomunikacijska mreža	Da

OSTALE INFORMACIJE O ZONI

Broj poduzetnika	19
Poduzetnici :	Eurocompany 99 d.o.o.; Mucic&Co. d.o.o.; Jur Prom d.o.o.; MB Ivanić d.o.o.; Kiwi-šport d.o.o.; In d.o.o.; M.R.M. Export-Import; Svadbeni salon Antonela d.o.o.; Vrt d.o.o.; Laser d.o.o.; Dizajn R d.o.o.; Demag-M d.o.o.; Pinocio d.o.o.; PSSŠ „Eduka Centar“; Stojić - Megi d.o.o.; As kramar d.o.o.; Forma 3 d.o.o.; Perić d.o.o.; Ortak d.o.o.
Broj zaposlenih	303
Lokalni poticaji za investitore	n/a
Vrsta poticaja	n/a
Dostupne parcele za prodaju	Dostupno za prodaju 41 parcela
Cijena/m2	3-6 EUR/m2
Veličina parcele (min/max)	5.000 m2 - 40.000 m2
Dopušteni koeficijent izgradnje	0,30
Maksimalno dopušteni broj razina/katova	P+2
Dopuštena visina gradnje (m)	12m
Minimalna udaljenost od susjedne parcele	6 m
Razvoj parcele	Min 15% parcele pod zelenim površinama
Maksimalno dopuštena visina ograde/živice	max 2,5 m
Minimalni broj parkirnih mjesta	n/a
Širina pristupne ceste	5,5 m
Trošak vode (KM/m3)	n/a
Kontakt tel.	+387 39 835-543

ATRAKTIVNE INVESTICIJSKE LOKACIJE OPĆINA GRUDE

BROWNFIELD LOKACIJA

Izvor: Općina Grude

1.	Naziv objekta	Duhanska stanica
2.	Vrsta ulaganja	Brownfield
3.	Površina i opis objekta	Duhanska stanica 4.000,00 m
4.	Vlasništvo	Agencija za privatizaciju ŽZH
5.	Pozicija u odnosu na transportne koridore	Objekti su smješteni u samom središtu Gruda, uz magistralnu cestu M-6 Imotski-Ljubuški, koja Općinu povezuje sa Republikom Hrvatskom (EU) i drugim dijelovima BiH. Blizina željeznice (Čapljina 35 km), pomorske luke (Ploče, RH, 59 km), autoputa (Vrgorac 28km) kroz Hrvatsku (dio Paneuropskog koridora Vb) i budućeg koridora Vc omogućuje brz pristup investitora iz Općine širem europskom i ostalim tržištima.
6.	Poslovna mogućnost	Kupovina
7.	Cijena	Cijena se formira na tržišnim parametrima.
8.	Opremljenost objekta infrastrukturom	Objekt je priključen na vodovodnu i kanalizacijsku mrežu, te na elektromrežu odgovarajuće jačine. Raspolože velikim parking prostorom.
9.	Namjena objekta	Objekt posjeduje skladišni i uredski prostor, za šta postoji mogućnost višestruke namjene.
10.	Tko izdaje dokumentaciju potrebnu za investiranje u objekt	Agencija za privatizaciju Županije Zapadnohercegovačke http://www.vladazzh.com/detalino.aspx?id=39
11.	Kontakt	Telefon: +387 39 700 298; +387 39 703 890 Fax: +387 39 703 236 E-mail: AP-ZZH@mail.com

GREENFIELD LOKACIJA **GOSPODARSKA ZONA** **POGANA VLAKA POLJANICE**

Izvor: Općina Grude

OSNOVNI PODACI O ZONI

Vlasnička struktura	Mješovito vlasništvo
Veličina zone (ha)	35 ha
Broj parcela	48
Namjena zone	Proizvodno-uslužna
Dopuštene poslovne aktivnosti u zoni	Trgovina/usluge/komunalne usluge/proizvodne aktivnosti
Spremnost zone za investicije	Da
PROMETNE VEZE	UDALJENOST (km)
Pristupna cesta	na magistralnom put M6 1km
Auto-cesta	Autocesta A1 (RH); koridor VC; Bijača 37 km
Željeznica (industrijski kolosijek)	Čapljina 39 km
Zračna luka	Mostar 49 km, Split 123 km, Sarajevo 166 km
Morska luka	Luka Ploče 53 km; Luka Split 111 km
Riječna luka	Luka Brčko 333 km
INFRASTRUKTURA	DOSTUPNOST INFRASTRUKTURE /USLUGE
Voda	Da
Odvodnja/kanalizacija	Da
Električna energija	Da
Plin	Ne
Telekomunikacijska mreža	Da

OSTALE INFORMACIJE O ZONI

Broj poduzetnika	3
Poduzetnici	TP Drinovci d.o.o., Vectra d.o.o., MAT Transport d.o.o.
Broj zaposlenih	74
Lokalni poticaji za investitore	Da

Vrsta poticaja : Kupci zemljišta u poslovnoj zoni nakon izgradnje poslovnog objekta i ishođenja uporabne dozvole stimuliraju se povratom od 2 km/m2 za svaki kupljeni m2 zemljišta u zoni.

Dostupne parcele za prodaju	23 ha
Cijena/m2	3,07 EUR/m2)
Veličina parcele (min/ max)	5.000 m2 do 10.000 m2 s mogućnosti spajanja ili cijepanja parcela do minimalno 2.500 m2
Dopušteni koeficijent izgradnje	0,80
Maksimalno dopušteni broj razina/katova	P+1
Dopuštena visina gradnje (m)	n/a
Minimalna udaljenost od susjedne parcele	Min 6m
Razvoj parcele	Min 15% parcele pod zelenim površinama
Maksimalno dopuštena visina ograde/živice	max 3,0m
Minimalni broj parkirnih mjesta	n/a
Širina pristupne ceste	6 m
Trošak vode (kn/m3)	http://komunalno-grude.ba/wp-content/uploads/2014/08/Cijenik-usluga.pdf
Kontakt tel.	+387 39 662-142

ATRAKTIVNE INVESTICIJSKE LOKACIJE OPĆINA POSUŠJE

GREENFIELD LOKACIJA POSLOVNA ZONA „OSRDAK“

Izvor: Općina Posušje

OSNOVNI PODACI O ZONI

Vlasnička struktura	Javno vlasništvo
Veličina zone (ha)	13,74 ha
Broj parcela	24
Namjena zone	Proizvodno-uslužna
Dopuštene poslovne aktivnosti u zoni	Proizvodne aktivnosti
Spremnost zone za investicije	Da
PROMETNE VEZE	UDALJENOST (km)
Pristupna cesta	1 km
Auto-cesta	Zagvozd (29 km)
Željeznica (industrijski kolosijek)	Mostar (56 km)
Zračna luka	Mostar (56 km), Split (109 km)
Morska luka	Luka Ploče (67 km); Luka Split (99 km)
Riječna luka	Luka Brčko (311 km)
INFRASTRUKTURA	DOSTUPNOST INFRASTRUKTURE /USLUGE
Voda	Da
Odvodnja/kanalizacija	Ne
Električna energija	Da
Plin	Ne
Telekomunikacijska mreža	Da

OSTALE INFORMACIJE O ZONI

Broj poduzetnika	4
Poduzetnici	Meggler d.o.o., Iveral d.o.o., Krkor d.o.o., Adeo d.o.o.
Broj zaposlenih	103
Lokalni poticaji za investitore	Da
Vrsta poticaja	Subvencija cijene zemljišta
Dostupne parcele za prodaju	Dostupno za prodaju 12 parcela
Cijena/m ²	1 EUR/m ²
Veličina parcele (min/max)	Sve parcele su oko 4.000 m ²
Dopušteni koeficijent izgradnje	0,50
Maksimalno dopušteni broj razina/katova	Nema ograničenja
Dopuštena visina gradnje (m)	Nema ograničenja
Minimalna udaljenost od susjedne parcele	Min 3 m
Razvoj parcele	Min 30% parcele pod zelenim površinama
Maksimalno dopuštena visina ograde/živice	max 2 m
Minimalni broj parkirnih mjesta	Nije propisano za pojedinu parcelu
Širina pristupne ceste	6,4 m
Trošak vode (KM/m ³)	0,64 KM/m ³
Kontakt tel.	+387 39 681-035

GREENFIELD LOKACIJA PODUZETNIČKA ZONA „VLAKE“

Izvor: Općina Posušje

OSNOVNI PODACI O ZONI

Vlasnička struktura	Javno vlasništvo
Veličina zone (ha)	190,38
Broj parcela	47
Namjena zone	Proizvodno-industrijska
Dopuštene poslovne aktivnosti u zoni	Proizvodnja i industrija
Spremnost zone za investicije	Da
PROMETNE VEZE	UDALJENOST (km)
Pristupna cesta	Na pristupnoj cesti
Auto-cesta	Zagvozd (31km)
Željeznica (industrijski kolosijek)	Mostar (58km)
Zračna luka	Mostar (58km), Split (111km)
Morska luka	Luka Ploče (67km); Luka Split (101km)
Riječna luka	Luka Brčko (313km)
INFRASTRUKTURA	DOSTUPNOST INFRASTRUKTURE /USLUGE
Voda	Da
Odvodnja/kanalizacija	Ne
Električna energija	Da
Plin	Ne
Telekomunikacijska mreža	Da

OSTALE INFORMACIJE O ZONI

Broj poduzetnika	8
Poduzetnici : Mrvelji doo, M-gradnja doo, Vamant doo, Lončarplast doo, KTM Brina doo, Servis kamiona Boškanović, Euro granit doo, Karoserija doo	
Broj zaposlenih	158
Lokalni poticaji za investitore	Da
Vrsta poticaja	Subvencija cijene zemljišta
Dostupne parcele za prodaju	Dostupno za prodaju 19 (uz mogućnost širenja na slobodnoj površini)
Cijena/m2	1 EUR/m2
Veličina parcele (min/max)	Sve parcele su oko 4000m2 (ovisno o zahtjevu investitora)
Dopušteni koeficijent izgradnje	0,50
Maksimalno dopušteni broj razina/katova	Nema ograničenja
Dopuštena visina gradnje (m)	Nema ograničenja
Minimalna udaljenost od susjedne parcele	Min 3 metra (po uvjetima koje da nadležna služba)
Razvoj parcele	Min 30%
Maksimalno dopuštena visina ograde/živice	Max 2 m
Minimalni broj parkirnih mjesta	Nije propisano za pojedinu parcelu
Širina pristupne ceste	6,4 metara
Trošak vode (KMm3)	0,64 KM/m3
Kontakt tel.	+ 387 39 681-035

PRIRODNI RESURSI

GRAD ŠIROKI BRIJEG

Izvor: Grad Široki Brijeg

Borak-vrelo rijeke Lištice i Pravčeva pećina - Borak-vrelo rijeke Lištice je fenomenalan prirodni ambijent zaštićen kao geomorfološki spomenik prirode Zakonom o prirodnom i kulturno-povijesnom naslijeđu SR BiH iz 1965.g., kao i Pravčeva pećina (zaštićena 1968.g.). Vrelo rijeke Lištice nalazi se na nadmorskoj visini od 295 m n.m. Od grada je udaljeno oko 2,5 km. Borak je atraktivno i slikovito područje s mnoštvom zanimljivih prirodnih oblika i detalja, čije izvorište predstavlja svojevrsan refugij tercijarne flore i faune. Jedan je od simbola Širokog Brijega. Borak povezuje planinu Čabulju, te se kroz kanjon Borka preko Bogodola povezuje s Mostarom. Rijeka Lištica izvire iz pet jakih izvora i nekoliko slabijih vrela, koja izbijaju iz stjenovitih gromada i manjih pećinskih otvora i teku do korita gdje se slijevaju u rijeku. To nisu klasični izvori rijeka gdje voda izbija iz izvorskih pećina, već kulja iz gomile kamenja i slijeva se u kanjon koji i čini korito rijeke Lištice. Izvori koji se nalaze i na području Lončarevih mlinica nikada ne presušuju. Na području izvorišta nekada je bilo dvadesetak mlinica, od kojih su neke i danas u funkcionalnom stanju.

Mostarsko blato - Mostarsko Blato je naplavna zaravan ovalnog oblika koju presijeca tok rijeke Lištice, u čijim rukavcima utočište nalaze razne biljne i životinjske vrste. Pruža posjetitelju ugodno opuštanje u okruženju netaknute prirode. Bogato je izvorima pitke vode, koji pune proširenja u koritu rijeke Lištice praveći tako prelijepu pješčane bazene za kupanje. Ne presušuju ni za vrijeme najvećih ljetnih suša. Mostarsko blato je krško polje nastalog tokovima planinskih voda milijunima godina prema moru. Proteže se cijelom duljinom od grada Širokog Brijega do grada Mostara, od kojeg ga dijeli brdo Žovnica. Dvije trećine površine pripada Gradu

Širokom Brijegu. Najvećim dijelom nalazi se na desnoj obali rijeke Lištice, koja ponire na kraju polja u području Mali otok i Stupi, te ponovno izvire kao rijeka Jasenica i utječe u rijeku Neretvu.

Kanjon rijeke Ugrovače (kanjon Brine) - Kanjon rijeke Ugrovače predstavlja značajan i dobro očuvan prirodni krajolik s nekoliko manjih jezeraca. Brojne su i gotovo neistražene pećine i jame, od kojih neke zasigurno imaju podzemna prostranstva. Postoji pet vidikovaca vizualnog doživljaja kanjona rijeke Ugrovače do kojih se može doći automobilom.

Dobrinjska Draga - Pitoma i plodna udolina u Crnču, u kojoj se nalazi vodozahvat lokalnog vodovoda Crnač. Neposredno iznad grada Širokog Brijega, predstavlja potencijalnu turistički privlačnu destinaciju za brdski biciklizam, rekreativni turizam i planinarenje. Na lokalitetu se mogu naći nalazišta fosila morskih životinja. Lokalitet zvani Pećina nalazi se na sjecištu velikih kanjona, a u nastavku istočnog kanjona prema Grabovoj Dragi krije se nedovoljno poznat vodopad. Na lokaciji Pećine i uokolo nalaze se sivkasto-plave laporovite stijene sa fosilima iz plitkog mora eocenske starosti.

Kanjon potoka Baćina - U kanjonu potoka Baćina prisutni su potpuno okomiti slojevi krednog vapnenca, koji unutar samog kanjona formiraju nekoliko vodopada. Najatraktivniji je vodopad Grkuš podno glavne akropole Zvonigrada, visine oko 50 m. Uz vizualno impresivne prirodne karakteristike krškog reljefa i endemične vegetacije prepune ljekovitog bilja, a poseban dojam stvaraju arheološki ostaci Zvonigrada i novootkrivenog lokaliteta nazvanog Zvonigrad 2.

OPĆINA LJUBUŠKI

Izvor: Općina Ljubuški

Rijeka Trebižat - Rijeka Trebižat (Tihaljina-Mlade-Trebižat) teče u duljini većoj od 50 km od izvorišta u Peć Mlinima do ušća u Neretvu. Slivno područje rijeke Trebižat obuhvaća jugoistočni dio Zapadne Hercegovine. Za područje kroz koje protječe (općine Grude, Ljubuški, Čapljina) rijeka ima višestruko prirodno i ekonomsko značenje. Bogatstvo podzemnih izvora i vrela čine je neizmjerljivo vrijednim resursom. Rijeku Trebižat svrstavaju među prirodne rijetkosti i fenomene hercegovačkog krša zbog sedrenih kaskada i intenzivnih sedrenih procesa, koji se odvijaju samo u čistim i vodom bogatim rijekama. Navedeno daje mogućnost za razvoj sportskog i ribolovnog turizma.

Vodopad Koćuša - Vodopad Koćuša nalazi se u selu Veljaci u općini Ljubuški i jedan je od najljepših prirodnih bisera ovoga dijela Hercegovine. Prirodno bogatstvo ovog kraja čine i sedimentne stijene, tzv. sedra koje se taloži godinama te ovu prirodnu oazu čini još atraktivnijom. Na iznimno visokim hercegovačkim temperaturama obale oko vodopada Koćuša tijekom ljetnih mjeseci omiljeno su okupljališta lokalnih stanovnika, ali i turista. Uz prekrasan vodopad može se uživati i u bogatoj ponudi Prirodnog vodenog parka Koćuša. Visina vodopada je pet, a dužina 50 metara. U neposrednoj blizini nalaze se mlinovi i stupe, koji su godinama krasili ovo mjesto, oazu čini još atraktivnijom.

Vrelo Vrioštice - U Vitini, ispod jedne od litica brda Zelengore, izvire rječica Vrioštica. Voda Vrioštice je bistra i hladna, uglavnom se kreće oko 12 C. Uz vrelo izgrađeno je manje akumulacijsko jezerce. Ispod jezera je manji park, koji presijecaju kanali sa čistom tekućom vodom, a preko njih su mostovi za šetnju. Svježije vrelo Vitine ljeti je omiljeno izletišta lokalnih stanovnika i turista.

Vodopad Kravica - Najatraktivniji lokalitet na rijeci Trebižat je vodopad Kravica, 3 km nizvodno od Vitaljine, u Studencima blizu Ljubuškoga. Stvoren je radom sedronosne rijeke Trebižat, pa je kao prirodan fenomen pod zaštitom države kao prirodna rijetkost. Visina vodopada kreće se od 26 - 28 metara, s vodenim amfiteatom ispod slapa promjera 120 metara. Nekada su uz vodopad bili aktivni mnogobrojni mlinovi i stupe za valjanje sukna. Za stvaranje vodopada najznačajnija je sedra (u vodi istaložen vapnenac), koji se stalno izdiže i podiže sedrene barijere stvarajući tako vodopad. Sedra je karakteristična za krške rijeke bogate kalcijevim karbonatom i pokazatelj je da voda nije industrijski i ekološki zagađena.

Kupališta Baščine, Otunj, Tegaševac, Čeveljuša, Božjak, Koćuša, Žabar - Sva ova kupališta raspolažu lijepo uređenim plažama, restoranima, parkiralištem za automobile i s mnogo prostora za odmor i opuštanje u hladovini vrba tik uz samu rijeku. Na svima se mogu doživjeti jedinstveni i neponovljivi prizori koji dočaravaju svu ljepotu i raskoš hercegovačke ljepotice, rijeke Trebižat. Ljepota netaknute prirode razlog je zbog kojeg tijekom ljetnih mjeseci na svim kupalištima uz rijeku Trebižat svakodnevno uživa na stotine domaćih žitelja, ali i velik broj inozemnih gostiju, osobito međugorskih hodočasnika, koji masovno posjećuju glasovita kupališta ispod vodopada Kravica i na Koćuši.

OPĆINA GRUDE

Izvor: Općina Grude

Peć Mlini - Krški izvor rijeke Tihaljine (Trebižat), dio je rijeke ponornice dužine 51 km koja teče i ponire od područja Posušja preko Imotsko-bekijskog polja do Ljubuškog i utiče u Neretvu i svojim tokom mijenja više od devet imena. Na izvoru Tihaljine voda ističe iz pećine podno crvenkastih vapnenačkih stijena (Cvitanjske stine) visokih 150 metara. Na ovom području je više izvora: Bartulovo vrilo, Jurića vrilo, Rašića vrilo, Modro oko, Nenač, te manjih potoka: Jakšenica, Nezdavica i Dunaj. Na izvorištu se nalaze stare mlinice. Spomenik prirode sa velikim stupnjem bioraznolikosti flore i faune.

Ravlića pećina - Pećina je dubine 95 m, širine otvora 28 m, a visine 20 m i nalazi se neposredno iznad vrela rijeke Tihaljine u Peć Mlinima. U pećini se nalaze ostaci neolitske kulture.

Jezero Krenica - Spomenik prirode u Drinovačkom polju, okruženo oranicama i livadama s istočne strane i hrastovom šumom sa sjevera. Kružnog je oblika promjera 300 m, dubine 50 m (nije istraženo), pune ga podzemni izvori i nikada ne presušuje. Uz jezero je izrađen športski centar s umjetnom plažom. Pogodno za ribolov, rekreaciju. Na jezeru Krenica se često organiziraju moto skupovi.

Pećine Vrbine kod Kongore - Spomenik je prirode i jedan od krških morfoloških fenomena u Hercegovini.

OPĆINA POSUŠJE

Izvor: Općina Posušje

Park prirode Blidinje - Područje Blidinja jedinstvena je prirodna pojava. Sadrži mnoge endemske vrste biljnog i životinjskog svijeta uz mnoštvo izvora čiste, pitke vode. Ovo područje poznato je kao i jedno od najbrojnijih staništa endemskog bora munike. Park prirode Blidinje osim brojnih prirodnih ljepota sadrži i zanimljive zabavne i edukativne događaje koji privlače sve veći broj turista i zaljubljenika u prirodu. Ugođaj ekološke oaze privlači turiste i izletnike tijekom sva četiri godišnja doba. Od rekreativnog sadržaja Blidinje nudi: biciklizam, jahanje, planinarenje, skijanje, quad ture, kajak i ostalo.

Žukovica - Rječica koja izvire u zaseoku Zagorje. Stanovnici Zagorja koji žive uz njezin vodotok koriste njezinu vodu za zalijevanje povrtlarskih i ratarskih kultura na svojim njivama. Ovo područje prepoznali su još prije deset tisuća godina naši preci koji su bili nastanjeni u pećini, danas poznatoj kao Žukovačka pećina koja se nalazi do samog vodopada. Netaknuta priroda, hladna i pitka voda, miris trava i cvrkut ptica – savršeno je to mjesto za odmor i punjenje baterija.

Tribistovo - Ovo akumulacijsko jezero je vodoopskrbni sustav pitke vode za sva naselja općine Posušje. Bez ovog jezera pitke vode, život i opstanak u Posušju bi bio nemoguć. U blizini jezera napravljeno i kupalište koje privlači mnoge kupaće.

Šimića pećina - Nalazi se u Vučipolju, posuškom speleološkom parku prirode. Šimića pećina pravi je biser krša, zapravo je vrlo razvijeni i složeni podzemni vodotok. Unutar nje se nekada nalazio izvor vode. Dobila je ime po ajduku Andriji Šimiću koji je u njoj boravio u svojim ajdučkim danima.

KULTURNI RESURSI

GRAD ŠIROKI BRIJEG

Izvor: Grad Široki Brijeg

Ostaci kasnoantičkog grada Mokriskika sa starokršćanskom bazilikom iz V. st. - Grad Mokriskik nalazi se u naselju Mokro. Spominje ga još davne 950. g. kao grad Zahumlja bizantski pisac Porfirogenet. Zidine starog grada još uvijek strše iznad zemlje 1,5 m visine, a ponegdje su široke i do 80 cm. Vidljivi su ostaci triju manjih stambenih zgrada i jednog zdenca. U Podgradini su otkriveni i temelji crkve sagrađene u X. stoljeću, a koja je sagrađena na ostacima starije crkve, iz razdoblja od V. do VII. stoljeća.

Gradina u Biogracima - Gradina u Biogracima, po kojoj je selo Biograci dobilo ime, u stvari je brežuljak koji je dugačak oko 90 m, širine oko 40 m, a najveća je visina 15 m. Položaj Gradine najprije odgovara osmatračnici i signalnom utvrđenju iz kojeg se nadzirala dolina i putovi koji su ovuda vodili.

Srednjovjekovni grad Borak - Srednjovjekovni grad Borak smješten je na kamenoj kosi, pored nekoliko izvora koji zajedno čine rijeku Lišticu. Ostaci ove utvrde danas su visoki od 1 do 6 m, a debljina zidova iznosi od 1 do 1,5 m. Arheološka istraživanja vršena su u dva navrata (1975.g. i 1976.g.). U podnožju grada, na mjestu zvanom Sajmište, nalazi se staro groblje sa stećcima. Područje oko Sajmišta bilo je u kasnom srednjem vijeku raskrižje planinskih putova. Pored sakralne uloge, ovo je mjesto imalo i značajnu gospodarsku ulogu, kao mjesto sajmovanja.

Zvonigrad - Zvonigrad je srednjovjekovna utvrda koja se nalazi na podnožju brda Bile između Grabove Drage i Pologa, kod vrela Grkuš. Nalazi se u blizini Malog polja na kojem se nalazi nekoliko starih grobalja i s velikim brojem srednjovjekovnih spomenika stećaka.

Franjevački samostan i crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije - Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije smještena je na uzvisini po kojoj je i grad dobio ime. Jedini je nacionalni spomenik na teritoriju Grada Širokog Brijega, sa zaštitnim pojasom širine 150 m. Kamen temeljac položen je 1905.g., a gradnja je u fazama trajala sve do 1969.g. Gradili su je graditelji iz Dalmacije i Italije. Ova crkva predstavlja snažan, duhovni, prosvjetni i kulturni simbol Širokog Brijega.

Kočerinska ploča - Kočerinska ploča iz 1404.g. je nadgrobni spomenik donesen s Kočerinskog polja prije više od 130 godina i uzidan u Župni dvor u Kočerinu. Pisana je hrvatskom cirilicom. Ima veliku vrijednost, ne samo po dragocjenim povijesnim podacima, nego i po izvornosti jezika. Danas se nalazi pohranjena u priručnu zbirku starina župe Kočerina.

Nekropole stećaka - U Širokom Brijegu se nalazi nekoliko nekropola stećaka: Lipovci, Sajmište, Šarampovo, Barevište, Izbično itd. Nekropole stećaka predstavljaju i turistički potencijal.

Riznica Franjevačke galerije - Ekspoziti Riznice Franjevačke galerije najbolje govore o sačuvanom bogatstvu duha. Riznica se sastoji od nekoliko skupina iznimno vrijednih, stalno izloženih ekspozita: slika, metalnih predmeta, knjiga i misnog ruha.

Kameni most na rijeci Ugrovači - Kameni most na rijeci Ugrovači spomenik je kulture županijskog značenja. Graditelj mosta bio je fra Jakov Markota, prema planu fra Mattea Lorenzonija. Zahvaljujući mostu, trgovine postupno s Briga prelaze prema naselju, uz rijeku Lišticu.

Mediteran film festival (MFF) i West Herzegovina Fest (WHF) - MFF je jedan od najznačajnijih događaja ove vrste, ne samo u BiH, nego i u široj regiji. Po svom karakteru i značaju MFF svrstava Široki Brijeg na svjetsku mapu filmskih festivalskih gradova. Festival svake godine okuplja filmske stvaratelje iz država Sredozemlja. Doprinosi razvoju kulturnog turizma. WHF je festival amaterskog stvaralaštva, koji nastoji potaknuti mlade i kreativne ljude da javnosti predstavljaju svoja filmska, glazbena i književna ostvarenja. Prepoznatljiv kulturni brand Širokog Brijega.

Briješka zvona - Program kulturnih događanja koja se odvijaju u Širokom Brijegu kroz godinu (književne večeri, kazališne predstave, koncerti, slikarske kolonije i izložbe).

OPĆINA LJUBUŠKI

Izvor: Općina Ljubuški

Tvrđava Herceg Stjepana Kosače - Ljubuški -

Kasnosrednjovjekovna utvrda feudalnog vladara Herceg Stjepana Kosače, najmonumentalniji je arheološki objekt Općine Ljubuški, smješten na istaknutom vrhu krševitog lanca brda Buturovice (396 m nadmorske visine) i kao takav simbol je grada Ljubuškog, ali i Hercegovine. Kompleks tvrđave sastoji se iz dva dijela. Kompleks zauzima površinu od 3.350 m², a sastoji se od više cjelina, kao što su mali i veliki obor te razne građevine: stražarnica, žitnica, pekara, oružarnica, barutana i 4 cisterne. Srednjovjekovno podgrađe razvilo se na terasi Crkvice, podno južnog dijela grada. Nedaleko od ulaza (oko 250m sjevero-zapadno) u tvrđavu nalaze se ruševni ostaci džamije iz polovice 16. st. U njenim temeljima pronađeni su dijelovi crkvenog namještaja predromaničke dubrovačke produkcije (9.-11. st.). Odlukom Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika BiH, graditeljska cjelina STARI GRAD U LJUBUŠKOM proglašena je 2003.g. nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

Rimski vojni logor Gračine - Na lokalitetu Gračine (Humac-Ljubuški) smješten je pomoćni rimski vojni logor, u literaturi poznatiji pod nazivom Bigeste. Pokretna arheološka građa nastanak ovog kompleksa datira u sam kraj rimske Republike, odnosno najkasnije početkom 1. st., kada se u doba cara Tiberija gradi i komunikacija Salona-Narona. Rimski vojni logor Gračine imao je strateško-obrambenu ulogu: zaštitu doline Neretve i kolonije Narone od provala ilirskih naroda iz zaleđa. Istražen je samo manji dio kompleksa u površini od 2.350 m². aktivni mnogobrojni mlinovi i stupe za valjanje sukna.

Manifestacija "Ljubuški karneval" "Ljubuški karneval" prvi put je održan 1999. godine. Manifestaciju organizira karnevalsko društvo „Prolog“ u suradnji s Općinom Ljubuški.

Nekropola stećaka Dilić - Lokalitet Dilić smješten

je u selu Donja Bijača, neposredno uz prometnicu Ljubuški-Vid. Srednjovjekovna nekropola stećaka broji 33 spomenika, od čega ih je 11 ugrađeno kao spolija u obližnji suhozid. Po oblicima najveći broj su stećci tipa škrinja (19), zatim ploča (14) i jedan stećak tipa sljemenjak. Većina spomenika pripada periodu XIV. i XV. stoljeća. Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika proglasilo je ovaj lokalitet 2010.g. nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine. Lokalitet Dilić 2017. godine uvršten je na popis 30 UNESCO-vih zaštićenih lokaliteta nekropola sa stećcima u BiH, RH, Crnoj Gori i Srbiji.

Muzej na Humcu - U sklopu Franjevačkoga samostana

Humcu - Ljubuški smještena je arheološka zbirka utemeljena 1884.g., popularno zvana Muzej Humac. U zbirci se nalazi velik broj eksponata s područja Hercegovine, od neolitika do srednjega vijeka. Sadašnji stalni postav otvoren je 2004. godine. U Muzejskoj zbirci franjevačkoga samostana nalazi se Humačka ploča, najstariji ćirilčno-glagoljski spomenik na području BiH. Samostanska knjižnica osnovana je 1867. i broji preko 20.000 knjiga, među kojima se ističe raritetna skupina grčko-rimskih klasika. U sklopu samostana otvorena je tematska likovna galerija naziva „Majka“ s oko 250 umjetnina.

Dječji festival "Na jedrima glazbe" Dječji festival „Na jedrima glazbe“ održava se u Ljubuškom već 19 godina i predstavlja lijepu glazbenu večer gdje posjetitelji mogu uživati u obilju pjesme i zabave.

OPĆINA GRUDE

Izvor: Općina Grude

Šimićevi susreti - Jedna od najstarijih kulturnih manifestacija u BiH. Održava se svake godine u travnju/ svibnju u čast braće Antuna Branka i Stanislava Šimića, velikih hrvatskih književnika i pjesnika, koji su rođeni u Drinovcima. Manifestacija dovodi u Grude i Drinovce najistaknutije javne i kulturne djelatnike iz BiH i regije. Tom prigodom se održavaju kazališne predstave, likovne izložbe, književne večeri i slično, a mladi se natječu u pisanju pjesama.

Nekropole stećaka u Ledincu, Tihaljini, Rašeljka i Ratac u Drinovcima. Stećci su nadgrobni spomenici iz srednjeg vijeka koji predstavljaju kulturnu baštinu pisanju pjesama.

- Arheološka nalazišta u Gorici sa krstionicom iz IV.-VI. stoljeća.
- Muzej Hrvatske franjevačke arheološke zbirke Sv. Stjepana Prvomučenika Gorica-Sovići.
- Etnografski muzej u Gorici.

OPĆINA POSUŠJE

Izvor: Općina Posušje

Nekropola stećaka Bare - Nekropola Donje Bare nalazi se na jugozapadnim padinama planine Čvrsnice. Nekropola je nacionalni spomenik BiH, a čini je 26 stećaka.

Lokalitet Ričina - Ričina je značajan arheološki lokalitet na kojem je postojao kontinuitet života od prapovijesti, tako se na njemu nalazi prapovijesni tumul, zatim srednjovjekovna nekropola stećaka do novijeg doba u kojem je izgrađen kameni most.

Lokalitet Brižak - O iznimnom značaju Posušskog Gradca u kasnoantičkom razdoblju svjedoči nam otkrivena ranokršćanska dvojna bazilika, koja se nalazi na lokalitetu Brižak unutar aktivnog katoličkog groblja. Bazilika se sastoji od sjeverne - veće i južne - manje crkve. Za nju je karakteristična kriptna ili grobnica na svod koja se nalazi unutar veće crkve.

Posuško lito - Kulturno-sportska manifestacija „Posuško lito“ održava se niz godina i s početkom ljeta postaje središte događanja u Hercegovini. U bogatom programu kroz cijelo ljeto održava se niz zabavnih, kulturnih, sportskih i drugih događaja.

Festival klapske pisme - „Festival klapske pisme“ je manifestacija koja se održava u sklopu „Posušskog lita“ i prvi je festival takve vrste u BiH. Festival traje tri dana i svake godine okuplja sve veći broj izvođača.

KONTAKT ZA PODRŠKU **INVESTITORIMA**

ŽUPANIJA ZAPADNOHERCEGOVAČKA

JU RAZVOJNA AGENCIJA ŽZH-HERAG
Blidinjska br.1
88240 Posušje
Bosna i Hercegovina

Tel: +387 39 681 631
Fax: +387 39 681 631
E-mail: info@herag.ba
Web: www.herag.ba

Snažnog i dinamičnog gospodarstva
na korak od tržišta EU, Županija
Zapadnohercegovačka gradi reputaciju
jedne od najatraktivnijih regionalnih
investicijskih lokacija u jugozapadnom
dijelu Bosne i Hercegovine

Ova brošura je razvijena u okviru projekta "Poboljšanje investicijskih potencijala ŽZH" koji financira Europska unija kroz EU ProLocal - zajednički program Europske unije i Vlade Njemačke, kojeg implementira GIZ. Projekt provode: JU Razvojna agencija ŽZH-HERAG i partneri: Općina Ljubuški, Općina Grude, Općina Posušje i Grad Široki Brijeg

Ova brošura je urađena uz pomoć
Europske unije. Sadržaj ove publikacije
je isključiva odgovornost JU Razvojna
agencija ŽZH-HERAG i ni u kom slučaju
ne predstavlja gledišta Europske unije

